॥ॐ॥ॐनमः सिद्धेभ्यः॥ महावीरंपणम्यादौविघ्नतमघकानकं ज्ञाद्यष्टिकर्म्मकोरुस्पर्वरूनव्यहितंकरं १ वि
द्यानंदिसुमत्यादिभूषलक्ष्मीऽसद्गुरुन् वीरेऽज्ञाननूषंदिवंदेसुमतिकीर्त्तिकं २ सिद्धातपरिज्ञानचक्रवर्त्तिश्री
नेमिचंद्रकविःग्रंथारंभेपूर्वंग्रंथनिर्विघ्नपरिसमाप्त्यर्थमिष्टदेवंनेमिनाथंनमस्कुर्वन् गाथामाह छ
पणमिय॥ अहंनेमिचंद्रकविः वोच्छं वक्ष्ये किंभूतंसमुत्कीर्त्तनंऽरुतीनांज्ञानावरणादिमुलोत्तरभेदभिन्नानांविवरणमि
त्यर्थः॥ किंकृत्वापूर्वंपणमियसिरसाणमिऽइतिसिरसामस्तकेननमित्वाविज्ञप्तिमत्यर्थस्वामिनंपणम्य किंलक्षणंने
मिंगुनरयणविहूसनं गुणाः अहिंसादयस्तएववरज्ञानितान्येवविभूषणानियस्यसगुणरत्नविभूषणस्तं पुनरपि
किंलक्षणंनेमिंमहावीरं विवक्षितोऽयमोहलक्ष्मीरितिददाति आत्मीयत्वेनगृह्णातिऽइतिवावीरः॥ महाश्चासोवीरश्च
महावीरस्तं भूयोपिकिंलक्षणंसम्मत्तरयणणिलयं सम्मक्तरत्ननिलयंस्वरूपलाभः सम्मक्तं सप्तप्रकृतिलक्षणं क्षाय
कलक्षनंसम्मक्तं वातदेवरत्नंतस्यनिलयंस्थानंतंसम्मक्तरत्ननिलयं॥ ३रुतिसमुक्कीर्त्तनंविक्षे इतिनमस्कारगाथा छ

पणमियसिरसाणेमिं गुणरयणविभूसनंमहावीरं सम्मत्तरयणणिलयं पयडिसमुक्कित्तणंवोच्छं॥१॥

प्रकृतिःशीलस्वभावःऽतिप्रकृतेः एतत्त्रयोनामानिपर्यायनामानिस्वभावस्यलक्षणंकिंऽतिचेत्आह कारणांतरनिर
पेक्षत्वंस्वभावः जलस्यचनिम्नगमनंस्वभावः सचस्वभावः स्वभाववंतंअपेक्षते आत्मानंवाबतिस्वभावःकयोःजीवागयो
र्जीवकर्म्मणोरित्यर्थः॥ तत्रजीवकर्म्मणोमध्येआत्मनः रागादिपरिणमनंस्वभावः कर्म्मणःरागाद्युत्पादकत्वंस्वभा
वः॥ स्वभावोहिस्वभाववंतमंतरेणनभवति स्वभाववान्स्वभावंविनानभवति ऽइत्युच्यमानेऽन्योन्याश्रयदोषप्रसंगः
स्यात् तत्परिहारार्थमनयोर्जीवकर्म्मणोःसंबंधःअनादिर्वर्त्ततेऽइत्युक्तं कयोरिवकनकोपलयोर्मलमिव यथाक
नकपाषाणेमलसंबंधः॥ अनादिःतथाजीवकर्म्मणोरनादिसंबंधः नयोर्जीवकर्म्मणोरस्तित्वं कथंसिद्धंयतः सिद्धंकथमि
तिचेत् अहंप्रत्ययवेद्यत्वेनआत्मनोस्तित्वं एकोदरिद्रःएकःश्रीमान् एकःसुखी एकःदुःखीऽतिविचित्रपरिणमनात्क
र्म्मणोस्तित्वंसिद्धमिति छ॥

पयडीसीलसहावो जीवंगाणंअणाइसंबंधो कनयोवलेमलंवाताणत्थित्तंसिद्धं॥२॥

सयं

संसारिणांजीवानांकर्म्मणोकर्म्मग्रहणप्रकारणाद्यामाह: देहो- देहो: औदारिकवैक्रियकाहारिकतैजसकार्म्मणशरीर
नामनतत्रपंचनेदभिन्नेषु मध्येकार्मणनामदेहोदयजनितयोगेनसहितोजीव: ज्ञानावर्णाद्यष्टविधंकर्म्मआहरतिआ
कर्षतिवध्नाति पुन: औदारिकशरीरोदयनसहितोजीव उदारिकनोकर्म्माहारतिवैक्रियकोदयनसहितआत्मावैक्रियिक
नोकर्म्मआकर्षति आहारकदेहोदयनसहितोजीव: आहारकनोकर्म्मआहरति तैजसकोदयनसहित: प्राणी
तैजसनोकर्म्मआकर्षति आहारकदेहोदयनजीवसहित आहारकनोकर्म्मआहरति कदाआहरतिइतिचे
त्तत्काद प्रतिसमयं तेषांमौदारिकादिशरीराणामुदयकालेसमयसमयंप्रतिहारतीत्यर्थ: केनप्रकारेणाहरति
सर्वांगैर्यथाग्रहणं तथासर्वात्मप्रदेशैरित्यर्थ: किमिवतत्तप्तायसपिंडोजलमिव यथातप्तलोहमयपिंड:
सर्वप्रदेशैर्जलमाहरति तथाशरीरनामोदयेनसहितोजीव: प्रतिसमयंकर्मनोकर्म्मआहारतीत्यर्थ ॥५॥

देहोदयेनसहियो जीवोआहरदिकम्मणोकम्मं वग्गिसमयंसव्वंगंतत्तायसपिंडुउज्जलं व ३

२

किंचत्संख्योपेतानन्तप्रदेशकर्म्मआहरतेइतिचेत्तूच्यते सिद्धोऽनंतेनभागंसिद्धरूपअनेकभागंअन
मसिद्धोऽनंतगुणं अनभागेसिद्धोऽनंतगुणंकर्मनोकर्म्मद्रव्यंजीवोवध्नाति कथंवध्नातिसमयप्रबद्धं समयेसमयेप्रब
ध्नातेइतिसमयप्रबद्धं कुतोवध्नातियोगवशात् मनोवचनकायवशात् कीदृशंवध्नाति विश्रसोपचयैरनेकरूपमित्यर्थ:
मयप्रबद्धस्यलक्षणमाह ॥उक्तं॥ परमाणूहिअनंतहिवग्गणसण्णाकुहवदिएकाकु तादिअनंतहिणियमास
मयपबद्धोहवइएक्को ॥१॥ वर्गै:सन्निसमुद्दोगैरेनांवर्गनादिता वर्गणानांसमुदस्तुस्पर्द्धक: स्पर्द्धकाप
दे ॥छ॥

सिद्धाणंतिमभागंअभव्वसिद्धाणंतगुणमेव समयपबद्धंबंधदिजोगवसादोसुविसरि ध

Digitized with financial assistance from the
Government of Maharashtra
on 11 June, 2017

अथप्रतिसमयंसर्वप्रसंबधप्रमाणंकथयित्वा उदयेसत्वेप्रमाणंकथयति॥ जीरइ॥ अप्पजीवप्पएतिस
मयंएक:। कार्मणःसमयप्पबद्ध:। जीर्यतेहीनोभवति। पुनरेतस्मात्प्रतिसमयंएक:कार्मणःसम
यप्पबद्ध:। उदेतिउदयंप्राप्नोति। वाअथवासातिसयक्रियासहितस्यजीवस्यप्पयोगत:। समस्क
योगलक्षणहेतुनाएकादशनिर्जरा विवक्षयाअनेकसमयप्पबद्धो जीर्यतेअर्द्धगुणहानिमात्रंसमयप्प
बद्धप्रतिसमयंसत्वंभवति॥ छ॥ 555

जीरदिसमयपबद्धंपयोगदोएगसमयबद्धंवा॥ गुणहाणीआदिवट्टंसमयपबद्धंहवेसत्तं॥५

कर्मणःसामान्यादिभेदेनैकाग्रयाहृयेसाह॥ कम्म॥ पुर्वोक्तसामान्यकर्म्मत्वेनएकंभवति। पुनस्तत्कर्म्म
द्विविधंभवति। द्रव्यकर्मभावकर्मभेदात्। तत्रद्रव्यकर्मपुद्गलपिंडोभवति। तस्यपुद्गलद्रव्यशक्ति:रागद्वेषोद्भू
तरागद्वेषपरिणामोवा भावकर्मभवति। तंपुन॥ 555

कम्मत्तणेणएकंदव्वंभावोत्तिदोहिभेदेहिं। पोग्गलपिंडोदव्वंतस्सत्ती भावकम्मंतु॥ ६

पुनस्तत्सामान्यंकर्म्म ज्ञानावरणादिभेदेनाष्टविधंभवति। वाअथवातत्कर्म्म प्रकृतिभेदाच्चतुर्विंशतिविधंभवति। वाअथवातत्कर्म्मअसंख्यातलोकप्रमाणंभवति। वाशब्दोत्रसमुच्चयार्थ तेषांचाष्ट
विधत्वंपृथक् २ घातिरितिअघातिरितिचहेतुसंज्ञेनभवत:॥ छ॥

तंपुणअट्ठविहंवाअहवासत्तयंअसंखलोगंवा॥ णाणंपुणघादित्तिअघादित्तियहोतिणेयमिं॥ ७

प्रथमोद्दिष्टस्य विधेतद्घात्यघाति नेदोच्यतेघाद्यन्तसूत्रिराह॥ ज्ञानावरणं १ दर्शनावरणं २ वेदनीयं ३ मोहनीयं ४ आयु ५ नाम ६ गोत्र ७ अन्तरायश्चेति ८ मूलप्रकृतयोष्टौ॥ छ॥

णाणस्सदंसणस्सय-आवरणंवेदणीयंमोहणियं॥ आउगणीमगोदंतरायमिदि-अवेपयडीओ॥ ७॥

आवरण ज्ञानावरणं १ दर्शनावरणं २ मोहनीयं ३ अन्तरायश्चेति ४ चत्वारिकर्माणिघातिनामासुः॥ कुतजीवगुणज्ञानादिगुणघातित्वात् आयु १ नाम २ गोत्र ३ वेदनीयं ४ चेति चत्वारिकर्माणितथातैर्नेवजीवगुणघातनस्वकारेणअप्रवृत्तत्वात् अघातिसंज्ञानिभवंति॥ छ॥

आवरणमोहविग्घंघादीजीवगुणघादणघादणादो॥ आउगनामगोदंवेयनीयंतहअघादित्ति॥ ८

तानूजीवगुणान्‌ केवल २ केवलज्ञानं १ केवलदर्शनं २ अनंतवीर्यं ३ क्षायिकसम्यक्त्वं च यथाख्यातक्षायिकचारित्रे। द्वितीयचरमाष्टादशक्षायिकदानलाभभोगोपभोगांश्च एतान्नवक्षायिकगुणान्‌ पुनः पर्यायान्नूरीकोपशमिकगुणान्‌ घ्नंतीतिघातीनिकर्माणिभवंति

केवलणाणंदंसणमणंतवीर्यंचखइयसम्मंच। खइयगुणमदीयादाघणेवमियेयघादीउ॥ ९॥

आयुकर्मकार्यमाह। कम्म॰॥ आयुः कर्मभवंतमोदवर्द्धते। अनादियुक्तेएवंभूतेसंसारेचतुर्गतिषु॥ आयुःकर्म्मदियजीवस्यावस्थानंस्थितिकरोतिकाष्ठव॥ हस्तिरिवस्थितिकाष्टविरोधोदडिः॥ यथाहडिःनरस्यअवस्थितिकरोति॥ तथाआयुःकर्म्मजीवस्यसंसारेस्थितिकारकंभवतीत्यर्थः॥ छ॥

कम्मकयमोहवड्ढियसंसारम्मिअणादिजुत्तम्मि। जीवस्सअवट्ठाणंकरेदिआउंहवदितिघणरं॥ १०॥

नामकर्मकार्यमाह गदि० गत्याद्यनेकविधनामकर्म कुर्वन्नत्तसत् नारकादिजीवपर्यायनेदं औदारिकादिशरीरं पुद्गलनेदं गत्यंतरपरिणमनंचकरोति तन्नामकर्मजीवपुद्गलक्षेत्रविपाकि नवति चशब्दात्तनवे विकि चनवति तत्कथमिति चेत् ज्ञानावरणपंचकं ५ दर्शनावरणनवकं ए मोहनीयाष्टाविंशतिकं २८ अंतराय पंचकं ५ वेदनीयद्वयं २ गोत्रद्विकं २ प्रशस्ताप्रशस्तगतिद्वयं २ नरकादिचतुर्गतिध एकेंद्रियजातिपंचकं ५ उ छ्वास १ तीर्थकरत्वं १ त्रसादशत्रस २ यशोऽयश २ बादरसूक्ष्म २ पर्याप्तापर्याप्त २ सुसुरनः सुर २ आदेयानादेय २ सुनगदुर्भग २ एवं एकत्रीकृताः अष्टसप्ततिप्रकृतयो ७८ जीवविपाकिन्यो नवंति जीवविपाकिन्यो यथा पंचेंद्रियोजीवएकेंद्रियमध्ये निर्वृत्तिस्तत्रोदयंददति औदारिकादिशरीर ५ बंधन ५ संघात ५ संस्थान ६ अंगोपां ग ३ संहनन ६ रस ५ गंध २ वर्ण ५ स्पर्श ८ अगुरुलघु १ उपघात १ परघात १ आतप १ उद्योत १ निर्माण १ प्रत्ये क १ साधारण १ स्थिरास्थिर २ शुभाशुभ २ एवंसमुच्चयीकृताः द्वाषष्टिप्रकृतयः ६२ पुद्गलविपाकिन्यो नवंति नरकतिर्यग्मनुष्यदेवगतानुपूर्व्यौचतस्रश्च क्षेत्रविपाकिन्यो नवंति नगकतिर्यग्मनुष्यदेवायुष्कचतुष्कं च नव विपाकि नवतिएवं १४८

DR. BHAU DAJI MEMORIAL जाहांगीर भाऊदाजी इयारवस्मारक

गदिआदिजीवनेदेदेहीयोगात्तेणनेदंच गदिअंतरपरिणिमनंजनेयविदं ॥११॥

गोत्रकर्मकार्यमाह संताण संताणक्कमेणागयजीवायरणस्सगोत्रमितिसंज्ञास्यात् तच्चगोत्रंद्विविधंउच्चैर्नीचैर्नेद तत्रउच्चाचरणमुच्चैर्गोत्रं नीचाचरणंनीचैर्गोत्रंनवति ॥छ॥

संताणेकमणागयजीवायरणस्सगोदमिदिसणाउच्चंणीचंचरणंउच्चणीहवेगोदं ॥१२॥

वेदनीकर्मकार्यमाह अरकाण इंद्रियाणमनुनवनं इंद्रियविषयसुखानुनुतिः वेदनीयं तच्चसुखस्वरूपंसातावे दनीयंनवति दुःखस्वरूपमसातावेदनीयंनवति तद्धिसातासातेवेदनीयेवेदयतीज्ञापयतीतिवेदनीयं॥

अरकाणं अणुनवणंवेयणीयंसुहसरूवयंसादं दुरकसरूवमसादं तवेदयदीदिवेयणीयं ॥१३॥

अथसामान्येनजीवाणांवर्णनादिगुणस्वरूपमाह ॥ अत्रं० संसारीजीवस्यार्थपदार्थंदृष्ट्वाजानातितमेवार्थं पुनः सप्तनंगीस्त्रिर्न
स्त्रिस्पश्यानदृधातेरीक्षतेऽस्मेनचक्षोरणदर्शनेज्ञानंसम्यक्त्वंचजीवगुणाभवंति ॥ छ ५५५ ५५५

अत्थंहरियजाणदिपासद्दहदिसत्तभंगीहिं ईदिट्ठीचरणेसमत्तंहोंतिजीवगुणा ॥१५॥

सप्तभंगानांनामानिदर्शयन्नाह सिय० खुस्फुटंद्रव्यंसप्तभंगंभवति केनआदेशवशेनपूर्वसूरिकथनवशेनतेइतिसप्तभं
गाः केऽतिचेदुच्यंते सियअच्छियसादिस्यातशब्दः प्रत्येकमत्तिसंबंधनेस्यादस्तिस्यान्नास्तिस्यादस्तिनास्तिश्चा
दवक्तव्यंधपुनरपितृतीयंस्यादस्तिचवक्तव्येपस्यान्नास्तिवक्तव्यं३ तद्यथा एकस्मिन्विरोधनप्रमाण
नयवाक्यतः सदादिकल्पनायाचसप्तभंगीतिसामता १ स्यादस्ति स्यात्कथंचित् विवक्षितस्वकीरणस्वऽव्यादिचतुष्टयापे
क्षयाऽस्त्यमस्तीत्यर्थः स्यान्नास्तिस्यात्कथंचित्विवक्षितपरकीरणपरऽव्यादिचतुष्टयापेक्षाऽव्यंनास्तिनास्तिसर्थः ॥ स्याद

वक्तव्यं स्यात्कथंचित्विवक्षितऽकीरणयुगपत्वक्तुमशक्यत्वात् कमप्रवर्तिनीनारतीतिवचनात् युगपत्स्वपरऽव्यादि
चतुष्टयापेक्षयाऽव्यमवक्तव्यमित्यर्थः ॥ ४ स्यादस्तवक्तव्यं स्यात्कथंचित्स्वऽव्यादिचतुष्टयापेक्षयायुगपत्स्वपरऽव्या
दिचतुष्टयापेक्षयाचऽव्यंअस्तवक्तव्यमित्यर्थः ॥ ५ स्यान्नास्तिवक्तव्यं स्यात्कथंचिद्विवक्षितपरकीरणपरऽव्यादिचतुष्टया
पेक्षयायुगपत्स्वपरऽव्यादिचतुष्टयापेक्षयावऽव्यंनास्तवक्तव्यमित्यर्थः ॥ ६ स्यादस्तिनास्तवक्तव्यं स्यात्कथंचित्विव
क्षितस्वकीरणक्रमेणस्वपरऽव्यादिचतुष्टयापेक्षयायुगपत्स्वपरऽव्यादिचतुष्टयापेक्षयाचऽव्यमस्तिनास्तवक्तव्यमित्य
र्थः ७ एकमपिऽव्यंकथं सप्तभंगात्मकंभवतीतिपूर्वपरिहारमाह ॥ यथाचैकोपदेवदत्तोगोणमुख्यविवक्षावशेनस्वकु
टुंबकारणभवतिकथमितिचेत् पुत्रापेक्षयापितानण्यते सोपिस्वकीयपितापेक्षयापुत्रो २ मातुलापेक्षया भागिनेयोभण्यते३
सएवभागिनेयापेक्षयामातुलोभण्यते ४ भार्यायापेक्षयाभर्त्ताभण्यते ५ भगम्पेक्षयाज्ञातोभण्यते ६ विपक्षापेक्षया
अरुर्भण्यते ७ इष्टापेक्षयामित्रंभण्यते ८ इत्यादयैकमपिऽव्यंगोणमुख्यविवक्षावशेनसप्तभंगात्मकंभवतीतनास्तिदोषइति ७

सियअच्छिणत्थिउहयंअवत्तव्वंपुणोवितत्तिदियं दव्वखुसत्तभंगंआदेसवसेणसंभवदि ॥१५॥

अथ ज्ञानावरणांपाकक्रमेपतितपूर्वकं माह ॥ अवर० ॥ अस्मिन्हि नातदुत्पातपूर्वं ज्ञानंनश्यति ॥ नश्चार्चितेष्वेरिनिसूत्रसङ्गा
वात् ततोहिदर्शनंनश्यति ॥ अतःसम्पक्तंनश्यति ॥ वीर्यंतुजीवाः वेपुद्गलमितिहेतोरन्तेपतितं छ ॥ घादीवि० अघादि
वाणिस्ससंघादने० असङ्घादो णमितियणिमित्तादो विग्घंपडिदं० अघादिचरमम्हि

अवरहिदाणुपुव्वं णणंतनोहिदंसणंहोदि ॥ समत्तमदोवीरियंजीवाजीवगदमिदिचरमे ॥१६॥

घादि० ॥ अंतरायकर्मघातमपि अघातिचित्तज्ञातव्यं कुतः निःशेसजीवगुनघातने० अशक्यत्वात् नामगोत्रवेदनीय
निमित्तत्वात्च नामगोत्रवेदनीयान्तेवनिमत्तकारणं यस्मांतरायस्यन्तत्तयोक्तंतस्मात् ॥ अघातनांचरमेशतेपति
तं पतितंवा ॥ आयुनामगोत्र संज्ञाघातिनांप्रोक्ति कथिता ॥ अथवाघातिनांचरिमेपतितं छ ॥

घादिवि० अघादिंवाणिस्ससंघादने० असङ्घादो ॥ णमितियणिमित्तादोविग्घंपडिदं० अघादिचरमम्हि ॥१६॥

आउग० ॥ उपुनः० आयुर्वेकाधरोणऽवस्थितिः ॥ कस्यनामकर्मकार्यगतिलक्षणनवस्यइतिहेतोनामकर्मणआयुकर्मपूर्वं
नवति ० आयुकर्मपूर्वमस्यनामकर्मणः ॥ तत्तुपुनः गतिलक्षणंनवमाश्रितानीचत्वमुच्चत्वंचेतिहेतोः गोत्रकर्मना
मकर्मपूर्वकंकथितं ॥ नामकर्मपूर्वंयस्मगोत्रंस्यात् छ ॥

आयुवलेण० अवट्ठिदिभवस्सइदिणमणाउपुव्वं ॥ भवमस्सियणिच्चुच्चंइदिगोदंणामपुव्वं ॥१७॥

घादि० वेदनीयंकर्मघातिकर्मवत् मोहनीयविशेषः रत्यरतिउदयवत्तेनैवजीवंघातयति सुखदुःखपरूपसा
तासातनिमित्तेंद्रियविषयानुभवनेनहंतीतिहेतोः घातिकर्मणांमध्येमोहनीयस्यादौवेदनीयंपतितं छ

घादिंचवेयणीयंमोहस्सवलेणघादहंजीवं इदिघादीणंमज्झेमोहस्सादिम्हिपडिदत्तं ॥१८॥

णाणं॥ ज्ञानावरणीयं १ दरसणावरणीयं २ वेदणीयं ३ मोहनीयं ४ आयु ५ नाम ६ गोत्रं ७ अंतरायं ८ इति मूलप्रकृतिपाठक्रमः॥
एवंसिद्धः एतेषांनिरुक्तिः कथ्यते ज्ञानमाछादयतीतिज्ञानावरणीयं तस्य का प्रकृति ज्ञानप्रछादनता किंचित् देवतामुखवस्त्रवत् १ दरसनमाछादयतीति दर्शणावरणीय तस्य दर्शनप्रछादनता किंवत् राजद्वारप्रतिहारवत् २ वेदनंवेदनीयं तस्य सुखदुःखोत्पादनता किंवत् मधुलिप्तासिधारावत् ३ मोहनीतिमोहनीयं तस्य मोहोत्पादनता किंवत् मद्यधत्तूरमदनकोद्रववत् ४ नवधारणायएतिगछतीति आयुः तस्य नवधारणाकिंवत् कुलनिगडवत् ५ नामानिमीतीति नाम तस्य नरनारकादिनानाविधिकरणता किंवत् चित्रकारवत् ६ उच्चैर्नीचैर्गमयतीतिगोत्रं तस्य उच्चनीचत्वज्ञापकता किंवत् कुंभकारवत् ७ दानपात्रयोरंतरमेतीतिअंतराय तस्य विघ्नकरणता किंवत् भांडागारवत् ८ छ॥

णाणस्सदंसणस्सयआवरणं वेयणीयमोहणीयं आउगणामगोदं तरायमिदि मिछं १९॥

८

जीवपए॥ जीवस्यनिरवयवः येसंकएकैकस्मिंजीवस्यासंख्याताः प्रदेशाः आत्मनः एकैकस्मिन्प्रदेशेकर्मप्रदेशाः ऽस्पृष्टं अंतपरहीणा इतिअनंताअवंति एतेषां आत्मप्रदेशानां सम्यक्संबंधेऽवति किंलक्षणाज्ञातव्यः घननिबिडनलः घनवत् लाहमुद्गरवत् निबिडनलः दृढतरइत्यर्थः॥ छ॥

जीवपयसेक्केकम्मपयसाऊ अंतपरहीणाः॥ होतिघननिबिडनूवोसंबंधोहोयणायव्वो॥२०॥

अत्थि॥ जीवस्यविविधकर्मणासह अनादिनूतोबंधोस्ति तस्याद्यकर्मबंधस्योदयेनजीवस्यपुनः एगदूसमयोभावः परिणामोभावकर्मइतियावत् जायतेउत्पद्यते॥ छ॥

अत्थिअणाईनूवोबंधोजीवस्सविविहकम्मेण॥ तस्सोदयेणजायदिभावोपुणरायदोसमउ॥२१॥

भावेण पुनरपि तेनरागद्वेषमयेन भावेन अन्ये बहवः कर्मपुद्गलाः आत्मनः लगंति बंधमनुभवंति यथाभ्यक्तविलिप्तगात्रस्य निष्कारणे धूलयो लगंति तथारागद्वेषक्रोधादिपरिणामस्निग्धविलिप्तात्मनः निष्कर्मरजसो लग्नंतीत्यर्थः ॥ छ ॥

भावेण पुणरवि तेण पुग्गलाः कुल्लगंति जह तुप्पिघगत्तस्स य णिव्वाडरेणु चुल्लगंति २२ ॥

एकसमयेन जीवेन एकसमयेनबद्धं यत्कर्मतत्कर्म आयुष्कर्मविना ज्ञानावरणदर्शनावरणवेदनीयमोहनीयनामगोत्रांतरायसप्तभेदैः परिणमनिबंधमनुभवति चतुर्भः मनस्यायुःकर्मतत्तु चतुर्भः त्रिभेन चतुष्कायुस्तृतीयस्थानेन भागानुक्रमेण बंधमनुभवति बंधो चउन्न ॥ छ ॥

एकसमएणबद्धं कम्मं जीवेण सत्तभेयहिं परिणमइ आयुकम्मं बंधचउत्थाओ सेसेसु २३

९

१+ चत्वारो भेदा केषां कस्मिन्ननुभागाः प्रदेशबंधस्त्वयं भेद पुण्यपापैकगाथासु चतुर्भेदकथितः ॥

सो बंधो ॥ सप्तैकोक्तः कर्मबंधश्चतुर्भिर्ज्ञानयोगवति सकषायत्वात् जीवो बंधते कर्मणो योग्यान् पुद्गलानादत्ते स बंधः तत्र च प्रकृतिः परिणामः स्यात् स्थितिकालावधारणं अनुभागो रसो ज्ञेयः प्रदेशः प्रचयात्मकः १ ॥ छ ॥

सो बंधो चउभेयो एयद्धो दोहदिसुत्तणिद्दिट्ठो पयडिठिदिअणुभागा पयेसबंधो पुणेकहिन्ने २४ ॥

पूर्वोक्तज्ञानावरणादिकर्मणां क्रमेण दृष्टांतमाह पटुपटिहारसिमद्य हरिचित्तकुलालनंडयारीणं जह एदेसं भावा तह विहकम्मा मुणेदव्वा २५

अथाष्टकर्म्मणां ज्ञानावरणादीनां उत्तरप्रकृतिसंख्यार्थं तेषां च स्वरूपनिदर्शनार्थं गाथाष्टकमाह ॥ णाणा० ॥ ज्ञानावरणंकर्म्म पंचविधं जिनागमे कथितं भवति ॥ तत्स्वभावदृष्टांतमाह ॥ यथा प्रतिमोपरि क्षिप्तं कर्पटकं आदर्शकं भवति ॥ तथा ज्ञानावरणंकर्म जीवगुणादर्शकं भवति ॥ छ ॥

णाणावरणंकम्मं पंचविहं होइ सुत्तणिद्दिट्ठं ॥ जह पडिमोपरिखित्तं कपडियं आदयं होदि ॥ २६ ॥

दंसणावरणं पुन जिह० ॥ पुनर्दर्शनावर्णकर्म्म किंस्वभावं ॥ यथा नृपद्वारे प्रतिहारः राजदर्शननिषेधको भवति ॥ वस्तु दर्शननिषेधकं भवति ॥ तद्दर्शनावर्णी कर्म्म भवद्कारं स्फुटार्थं काश्यपगणधरदेवादिभिः सुष्ठु सिद्धांते प्रोक्तं ॥ छ ॥

दंसणावरणंपुणजिह पडिहारोक्कणिवडवारम्हि ॥ तेणविहं पउत्तं वुद्धसयागीहिसुद्धिं ॥ २७ ॥

मज्ज० ॥ पुनर्वेदनीयंकर्म्म हि विधं भवति ॥ कथं भवेन्मधुलिप्तखड्गसदृशं ॥ तस्मान्नासाग्रनेदं प्राप्तं सत्जीवस्य सुखदुःखं ददाति ॥

मज्जलित्तखग्गासिरसंठविणंपुणछेदिवेयणीयंतु ॥ सायासायविभन्नंसुहदुक्कंदेइजीवस्स ॥ २८ ॥

मोह० ॥ मोहनीयंकर्म्म आत्मानं मोहयतीति ॥ यथा पुरुषं मदिरा मोहयति ॥ अथवा कोऽर्थः पुरुषं मोहयतीति मोहनीयं ॥ अष्टविधं भवेदिति जिनैर्जिनोपदेशेन ज्ञातव्यं ॥ छ ॥

मोहइमोहणीयंजिहमइरा अहवकोद्दवापुरिसं ॥ तंअट्ठवीहंविणिद्दिट्ठं जिणचंदेहिं ॥ २९ ॥

आउ० ॥ आयुष्कर्मचतुःप्रकारं नारकतिर्यग्गतिमनुष्यसुरगतिप्राप्तं ॥ तत्कथंभवेत् ॥ हडिबंधनपुरुषसदृशमिदृशं ॥ पुनः किंलक्षणं जीवस्य भवधारणे समर्थं भवति ॥ छ ॥

आउचउप्पयारंणारयतिरिक्खमणुयसुरगइगं ॥ हडिबंधपुरिससरिसंजीवेभवधारणसमत्थं ॥ ३० ॥

चित्तव० ॥ नामकर्मगतिजातिशरीरादकंत्रिनवति ए३ संस्थागणिनेनवति पुनः नवनामकर्मकिं नूनंचित्रपटवत् विचित्रंभवति पुनः किंनूनं नानाप्रकारनामानिष्पादकंनवति ॥ छ ॥

चित्तपडव्वविचित्तंणणाणामेणिवत्तणंणामं ॥ तंयाणवदागणियंगईजाईसरीरआइयं ॥३१॥

गोदं० ॥ गोत्रकर्मकुलालसदृशं नीचोच्चकुलेषुसमुत्पादनेदक्षं यथाकुंभकारोघटरचनादिकरणेनिपुनोभवति तथागोत्रकर्मनीचोच्चकुलेषुसादनेसमर्थंभवति ॥ छ ॥

गोदंकुलालसरिसंणिचुच्चकुलेसपायणेदक्खं घडरजणाइकरणेकुंभायारोजहाणिउणो ॥ ३२ ॥

जहनं० ॥ यथानेदागारिकपुरुषःराज्ञादत्तंधनंनिवारयति तथाअंतरायकर्मदानलाभभोगोपभोगावीर्यलब्धी नांपंचकंनिवारकंभवति ॥ छ ॥

जहनंडयारिपुरिसोधणणिवारेइराइणादिणं ॥ तंहअंतरायपणगंनिवारयंहोयजहदीणं ॥ ३३ ॥

Dr. BHAU DAJI MEMORIAL डॉक्टर भाऊदाजी इस्मारक

ज्ञानावरणादीनांउत्तरप्रकृतिउत्पत्तिक्रममाह ॥ पंचणवदो० ॥ ज्ञानावरणस्यपंचप्रकृतयोभवंति ५ दर्शनावरणस्यनवप्रकृतियोभवंति ए वेदनीयस्यद्वेप्रकृतिभवतः २ मोहनीयस्याष्टाविंशतिप्रकृतियोभवंति २८ आयुष्कर्मणश्चतस्रःप्रकृतियोभवंति ४ नाम कर्मणस्त्रिनवति ए३ अधिकशतप्रकृतयो १०३ वाभवंति गोत्रकर्मणोद्वेप्रकृतिभवतः अंतरायकर्मणःपंचप्रकृतयोभवंति अनुक्रमेणज्ञानावरणादीनांप्रकृतिसंख्याज्ञातव्या ॥ छ ॥ तत्रज्ञानावरणीयंपंचप्रकारं मतिश्रुतावधिमनःपर्ययज्ञानावरणीयं केवलज्ञानावरणीयंचेति ॥ छ ॥

पंचनवदोअट्ठावीसंचउरोकमेणतेणवदी तिउत्तरसयंवाकुगपएणंहोंतिरहोंति ॥ ३४ ॥

मतिज्ञानादिस्वरूपंगाथापंचकेनाह ॥ अहि० ॥ स्थूलवर्त्तमानयोग्यदेशावस्थितोर्थः अभिमुखः अक्षेंद्रियस्यायमेवार्थः इत्य वधारितोनियतः अभिमुखश्चासौनियमितश्च अभिमुखनियमित स्तस्यार्थी बोधनंज्ञानंअभिनिबोधिकंज्ञानंमतिज्ञान

मित्यर्थः। स्पर्शनादीन्द्रियाणां स्थूलविषयेषु ज्ञानजननशक्तिर्लाभः। सूक्ष्मार्थेषु परमाणुषु अनेरितीर्थेषु नरकस्वर्गयक्षा
दिषु दूरार्थेषु मेर्वादिषु ज्ञानजननशक्तिर्नेत्यवगन्तव्यमित्यर्थः। अनेन मतिज्ञानस्वरूपं निवेदितं। तत्कथं नवेत्। अनिंद्रियज
अनिंद्रियं मनः इंद्रियाणि स्पर्शनादीनि पंच ५ एभ्यो जातं अनिंद्रियेंद्रियजं। अनेन इंद्रियमनसोर्मतिज्ञानोत्पत्तिकारण
त्वेन णितं इति ज्ञानं सोदाहरणं कथितं। पुनः प्रत्येकं एकैकस्य मतिज्ञानस्य अवग्रहादयश्चत्वारोभेदा भवंति। तद्यथा। मान
सोवग्रहः १ मानसोहार २ मानसोवाय ३ मानसीधारणा ४ इति चत्वारः। एवं स्पर्शनेंद्रियजाः। अवग्रहादयश्चत्वार ४
रसनजा। अवग्रहादयश्चत्वारः ४ घ्राणजा अवग्रहादयश्चत्वार ४ चक्षुजाः अवग्रहादयश्चत्वार ४ एवं मतिज्ञानभेदा
अष्टाविंशति। २८ भवंति। बक्कु १ अबक्कु २ बक्कुविधः ३ अबक्कुविधः ४ क्षिप्रः ५ अक्षिप्रः ६ निसृतः ७ अनिसृतः ८ उक्तः
९ अनुक्तः १० ध्रुवः ११ अध्रुवः १२ एतैर्द्वादशभिर्गुणिताश्चतुर्विंशति २४ मतिज्ञानस्यभेदा अष्टाशीत्युत्तरद्विशततं भवं
ति। एते अष्टाशीत्यधिकद्विशतभेदाः २८८ अर्थस्यास्थिरस्थूलरूपस्यपदार्थस्य भवंति। व्यंजनस्य अव्यक्तवस्तुनः।
एकोवग्रहो भवति। सचतुर्व्यंजनावग्रहो बक्कादिभिर्द्वादशभि १२ र्गुणितोष्टचत्वारिंशद्भेदा भवंति। सचतुर्व्यंजनात्मकः १२

१२

चक्षुरिंद्रियमनोविनास्पर्शनरसनघ्राणश्रोत्रैश्चतुर्भिः षड्गुणितः। अष्टचत्वारिंशत ४८ भेदा भवंति। एवमेकत्रीकृत्वाः षट्त्रिं
शदधिकत्रिशतभेदाः ३३६ मतिज्ञानस्य भवंति ॥ छ ॥

अहिमुहणियमियबोहणमाणिणिबोहियमणिंदियजं। बक्कादिउगाहदियकयछत्तीसतीसयभेदं ॥५

अथश्रुतज्ञानस्वरूपमाह। अत्थादो ॥ अर्थात्मतिज्ञानेननिश्चितार्थात् अर्थांतरंतत्संबंधं अभ्यर्थ्यउपलभ्यमानं ज्ञायमानं
श्रुतज्ञानावरणवीर्यांतरायकर्मोपशमजातं जीवस्यज्ञानपर्यायं श्रुतज्ञानं इतिमुनीश्वराजानंति। तत्कथं भवेत्। आभि नि
बोधकपूर्वकियमनः आभिनिबोधकं मतिज्ञानपूर्वकारणं यस्यतदाभिनिबोधिकपूर्वं मतिज्ञानावरणकर्मोपशमेनमति
ज्ञानं पूर्वमुत्पद्यते पश्चात्तदगृहीतार्थभवंयंतरबलाश्रयेणार्थांतरविषयश्रुतज्ञानमुत्पद्यते इहास्मिन् श्रुतज्ञानप्र
करणे अक्षरात्मकयोः शब्दलिंगजयोः श्रुतज्ञानभेदयोर्मध्ये शब्दवर्णपदवाक्यात्मकं शब्दजनितं श्रुतज्ञानं ॥

प्रमुखं प्रधानं ग्रहणात् श्रुताध्ययनादिसकलव्यवहारकारणं तन्मूलत्वात् अनक्षरात्मकं लिंगजं श्रुतज्ञानमेकेंद्रियादि
पंचेंद्रियापर्याप्तकेषु जीवेषु विद्यमानमपि व्यवहारानुपयोगित्वात् अप्रधानं भवति श्रूयते अनेनेंद्रियेण गृह्यते इति श्रुत
तरावृ: तस्मात् सकलसमर्थज्ञानमिति व्युत्पत्तेरक्षरात्मकप्रधानाश्रयणात् प्रधानं श्रुतज्ञानमाहुरिति आवियते तेने
ति श्रुतज्ञानावरणीयं ॥छ॥

आभाद्दो अक्खंतरमुवलब्भंतं णाणं ति सुदणाणं आभिणिबोहियपुव्वं णियमेणियसद्दजं पमुहं ३६

अवधिज्ञानस्वरूपमाह अवधा॰ अवधायते इव्यक्षेत्रकालभावैः परिमायते मर्यादाक्रियते इत्यवधिः मतिश्रुतके
वलवत् इत्यादिनिरवधिमितिविषयत्वाभावात् यच्चनीयंसीमाविषयं ज्ञानं समयेपरमागमेजिनेनकथितं तदिदं
अवधिज्ञानमित्यर्थादयो ब्रुवंति तत्कतिप्रकारं भवगुणप्रत्ययविहितं भवो नारकादिपर्यायः गुणः सम्यग्
दर्शनविशुद्ध्यादिः भवगुणो नारकादिपर्यायसम्यग्दर्शनविशुद्ध्यादी प्रत्ययौ कारणे निमित्तौ तास्यां विहितं भ

वप्रत्ययेनगुणप्रत्ययेनच अवधिज्ञानद्विविधं कथितमित्यर्थः भवप्रत्ययावधिज्ञानं सुराणां नारकाणां चरमभ
वतीर्थकराणां च संभवति गुणप्रत्ययमवधिज्ञानं पर्याप्तानां नराणां संज्ञिपंचेंद्रियेषु पर्याप्ततिरश्चां च संभ
वति तदुक्तं गोमट्टसारे भवपच्चयणारसुरतिरियाणं तिण्हं विसद्दओ गुणो गुणपच्चइगाणरतिरियाणं संखादिचिण्हो ॥छ॥

अवधीयदित्तिणहिसीमाणाणेत्तिविसियंसमये भवगुणपच्चयगोविहियंतमोहिणाणंत्तिणं बिंति ३७

अथमनःपर्ययज्ञानस्वरूपमाह चिंतय॰ चिंतितंचिंताविषयीकृतं अचिंतितंचिंतयिष्यमाणं अर्द्धचिंतितं अस
मग्रचिंततवाऽसंख्यातभेदगतमर्थंपरमनसि स्थितंयत्तज्ज्ञाने जानातितत्तत्स्फुटं मनःपर्ययज्ञानमिति सूत्रे
णोक्तमस्ति यद्यपि जीवकेमनुष्यक्षेत्रेएवनवृत्तद्विस्तनमनःपर्ययज्ञानद्विधं ऋजुमतिविपुलमतिभेदात् म
नःपर्ययज्ञानमावृणोत्याव्रियतेनेनेति मनःपर्ययज्ञानावरणीयं ॥छ॥

चिंतियमचिंतियंवा अद्धचिंतियमणेयभेयगयं मणपज्जवंतिउच्चइजंजाणइतंखुणरलोए ३७

केवलज्ञानस्वरूपमाह ॥ संपुन्न० ॥ जीवद्रव्यसमुत्किगतसर्वज्ञानाविभाग प्रतिभागज्ञानं व्यक्तिगतत्वात् संपूर्णमोहनी यवीर्यांतरायनिरवशेषक्षयात् ॥ अतिहतसमुत्किमुक्तत्वात्समग्रेंद्रियसहायनिरपेक्षत्वात्केवलं घातिचतुष्ट यक्षयात् ॥ असंपन्नक्रमकरणव्यवधानरहितसकलपदार्थगतत्वात् युगपत्सर्वभावगतं लोकालोकयो। र्विगतिमिरं प्रकाशकं एवंभूतमिदं केवलज्ञानमेतद्ज्ञातव्यं केवलज्ञानमाछाएणाछाइयंतेनेनेतिकेवलज्ञानाव रणीयं छ ॥

संपुन्नंतुसमग्गंकेवलमसपत्तसव्वभावगयं ॥ लोयालोयवितिमिरंकेवलणाणंमुणेयव्वं ॥ २८ ॥

ज्ञानावरणस्यपंचप्रकृतिनामाह ॥ मदि० ॥ मतिज्ञानावरणं १ श्रुतज्ञानावरणं २ अवधिज्ञानावरणं ३ मनः पर्ययज्ञानावर्णीय केवलज्ञानावरणं ५ एवमनुप्रकारेणपंचविकल्पंपंचप्रकारंज्ञानावरणीयंनिरूपितं ॥

मदिसुदउहियमणपज्जवकेवलणाणआवरणमेव पंचवियप्पणाणावरणीयंजाणिणमणियं ॥ २९ ॥

१४

अथदर्शनस्वरूपमाह ॥ जे० ॥ जानातीपदार्थान्सामान्यविशेषात्मकबाह्यवस्तुनाकारं नेदंग्रहणंअक्षस्यायत्तसामान्य ग्रहणस्वरूपमात्रावभासनं तद्दर्शनमितिपरमागमेनएषेति वस्तुस्वरूपमात्रग्रहणेकथंअर्थान् बाह्यपदार्थान्अवि शेष्यजातिक्रियागुणप्रकारैरविकल्प्यस्वपरसत्तावभावनासनंदर्शनमित्यर्थः दर्शनमाछाएतीत्याछाद्यंतेनेनेतिद र्शनावरणं छ ॥

जंसामण्णंगहणंभावाणंणेव कट्टमायारं ॥ अवलेसक्कणअट्ठदंसणमिदिवुत्तसमयेसु ॥ ४० ॥

चक्षुर्दर्शनस्वरूपमाह ॥ चक्खु० ॥ चक्षुषोर्नेत्रयोःसंबंधियत्स्वरूपादिवस्तुसामान्यग्रहणंअकाशतेचक्षुर्विषयअकाशत मेवतच्चक्षुर्दर्शनमितिजिनाब्रुवंति कथयंति ॥ शेषेंद्रियाणांस्पर्शनरसनघ्राणश्रोत्राणांसंबंधिवस्तुनः योसोअकाशः दर्शनंसज्ञातव्यः ॥ अचक्षुर्दर्शनमितिचक्षुर्दर्शनमाछाएतीत्याछाद्यंतेनेनेतिचक्षुर्दर्शनावरणीयं १ ॥ अचक्षुर्दर्शनमाछ ाएतित्याछाद्यंतेनेनेतिअचक्षुर्दर्शनावरणीयं छ ॥

चक्खूजंपयासइदीसइतंचक्खुदंसणंविंति ॥ सेसिंदियपयासोणायव्वोसोअचक्खुत्ति ॥ ४१ ॥

अवधिदर्शनस्वरूपमाह परमा० परमाणोरारभ्यमहास्कंधपर्यंतं मूर्त्तद्रव्याणि तानि यत्तद्दर्शनं यस्सत्पुरुषस्तं प्रति तस्य
नः अवधिदर्शनं भवति अवधिज्ञानमाद्दणोत्याव्रियतेनेनेति वा अवधिदर्शनावरणीयं छ

परमाणु आदि आदुं अंतिमरवंधंतिमुत्तदव्वाइं तं हि दंसणमुणं जंपस्सइ ताइं पंचरकं ध२

केवलदर्शनस्वरूपमाह वक्क० वक्कविहवक्कप्पयारा० वक्कविधाः नीचमंदमध्यमादिभेदेनानेकविधाः वक्कप्र
कारास्तेषां तेषां चंद्रसूर्यरत्नादिभेदेनानेकप्रकाराः उद्योताः प्रकाशविशेषा लोकपरिमितेक्षेत्रेएव प्रकाशंतेस:
केवलदर्शनाख्यउद्योतः लोकलोकयोः सर्वसामान्याकारविति मरः क्रमकरणव्यवधानरहितत्वेन सदावर्त्तमा
नः सकलदर्शनाख्यः उद्योतो भवति केवलदर्शनमाद्दणोत्याव्रियतेनेनेति वा केवलदर्शनावरणीयं छ

वक्कविहवक्कप्पयारउज्जोअपरिमियम्मिखेत्तम्हि लोयालोयवितिमिरंसो केवलदंसणुज्जोओ ध२

दर्शनावरणप्रकृतिनामनवकमाह चक्खू० चक्षुर्दर्शनावरणं १ अचक्षुर्दर्शनावरणं २ अवधिदर्शनावरणं ३ केव
लदर्शनामिति ४ अतःपरं पंचपंचप्रकारं निद्रादर्शनावरणं वयंनेमिचंद्राचार्याश्चभणिष्यामः छ

चक्खुअचक्खुउहीकेवलआलोयणाएमावरणं दुत्तोपमणिस्सामोपणणिद्दादंसणावरणं ध४

पंचविधनिद्राःकाश्चिदित्याह अहव० अथस्यनंतरंस्यानगृद्धिः १ निद्रानिद्रा २ प्रचलाप्रचला ३ निद्रा ४ प्रचला ५
एवंसमुदितंदर्शनावरणंनवभेदंभवति छ स्यानगृद्धिआदिनिद्राणांलक्षणमाह स्वप्नेयद्यावीर्यविशेषप्रादुर्भू
तिस्यानगृद्धिः अथवास्यानिस्वप्नेगृध्यानप्यतेयदुदयात्आर्त्तरौद्रंवक्रूरकर्मकरणंसास्यानगृद्धिःदर्शनाव
रणं १ यदुदयानिद्रायाःउपरिउपरिपुनपुनःप्रवृत्तिः तन्निद्रानिद्रादर्शनावरणं २ यदुदयादात्मानंपुनःपुनः
प्रचलयतीतिप्रचला प्रचलादर्शनावरणं शोकश्रमभयदिखिन्नावाउपविष्टस्यपुंसः नेत्रगात्रविक्रियासूचिका
सैवपुनरावर्त्तमानाप्रचलाप्रचलाऽस्मर्थ ३ यदुदयात्स्वदरखेदक्लमविनाशार्थंशयनंतन्निद्रादर्शनावरणं

यदुदयात् यक्रियान्आत्मानंश्चलयन्तिनस्रचलादर्शनावरणंइतिपं ॥ छ ॥

अहणाणिद्दिणिद्दाणिद्दाय तेन्नपयलपयलाय । णिद्दापयलाएवंणवनेयंदंसणावरणं ७५

स्यानगृद्ध्यादिलक्षणगाथात्रयेणाह । छीण० । स्यानगृद्धिदर्शनावरणोदयेनऊर्ध्वापितेपि स्वपन्तिनिद्रायांकर्म करोतिजल्पतिच १ निद्रानिद्रावरणोदयेनऊर्ध्वमसावधानक्रियमाणोपि न ऊर्ध्वापितेपिदृष्टिस्तुत्याटयन्न नउन्मीलतिर २ ॥ छ ॥

छीणदयेणदुविदंणोवदिकम्मकरेदिजप्पदिच । णिदाणिद्दयेणयणदिविमुग्धदिदुसक्को ७६

पयलाए पचलापचलोदयेनमुखात्लालावहंति अंगानिचलंतिच २ निद्रोदयेगछन्तिष्ठतिस्खिनःपुनरपिविस्तियपन्तिखिद्य

पयलापयलुदयेणयवहदिलालाचलंतिअंगाइं । णिद्दयेणछंतोगाइमुणेवइसदिपमुइ ॥ ७७ ॥

पयला० । प्रचलोदयेनजीवोईषदुन्मीलस्वपितिसुप्तोपिईषदीषज्जानातिमकुर्मकुर्मंदंस्वपिति । छ ॥

पयलुदयेणयजीवोईसुम्मितियसुवेदिसुत्तोवि । ईसईसंजाणदिमकुंमकुंसोवेदेमंदं ॥ ७८ ॥

द्विविधंवेदनीयंद्विविधंमोहनीयंचाह । दुवि० । खुस्फुटंवेदणीयंद्विविधं सातावेदनीयंऽसातावेदनीयंचेति । तत्रस्तिमोहनीयोदयवशेननजीवस्सुखेणिंद्रियविषयानुभवनंकारयति । तत्सातावेदनीयं दुःखकारणेंद्रियविषयानुभवनंकारयति । अस्तिमोहनीयोदयवशेननदांसातावेदनीयं पुनः मोहनीयंविकल्पद्विप्रकारं दर्शनमोहनीयंचारित्रमोहनीयंचेति तत्रदर्शनमोहनीयंत्रिधा मिथ्यात्व १ समग्मिथ्यात्व २ सम्यक्त्व३कृतिमिथ्यात्वभेदात् ३ चारित्रमोहनीयंद्वेधाविंशतिविधं कषायनोकषायभेदात् । छ ॥

दुविहंखुवेयणीयंसादमसादंचवेयणीय मिदिदुएकदुवियप्पंमोहंदंसणचारित्तमोहमिदि ॥ ७९ ॥

DR. BHAU DAJI MEMORIAL

नन्न त्रिप्रकारं दर्शनमोहनीयं दर्शयन्नाह ॥ वेधा० ॥ वेधात् वेधपेक्षया दर्शनीयं मिथ्यात्वरूपमेकं भवति तदेव दर्शनमोहनीयं उदयसत्वघातसत्त्वाश्रित्य त्रिविधं स्फुटं भवति मिथ्यात्वं मिश्रं २ सम्यक्त्वं ३ इति त्रिप्रकारं उदयसत्वापेक्षया जानाहि तद्यथा यस्मादयात् सर्वज्ञघोक्तमार्गपराङ्मुखो जीवादितत्वार्थश्रद्धाननिरूत्सकः हिताहितविचारासमर्थो मिथ्यादृष्टिर्भवति तन्मिथ्यात्वं तदेव मिथ्यात्वं शुद्धाशुद्धविशोधात् क्षीणाक्षीणमदशक्तिकोद्रवत् समीभूतं शुद्धरसस्वरशक्तियुक्तं तद्भवति मिश्रं चकथ्यते सम्यग्मिथ्यात्वमितियावत् यस्मादयात् आत्मनोशुद्धाशुद्धमदकोद्रवोपादानोपयोगापादितमिश्रपरिणामतद्भवात्मकोभवति तदेवमिथ्यात्वं सम्यक्त्वं भवति यदा शुद्धपरिणामनिरुद्धरसमदात्मनिरावस्थितमात्मानंश्रद्धानेननिरुद्धि तद्वेदयमानः सत्पुरुष सम्यग्दृष्टिरभिधीयते तत्सम्यक्त्वमत्र कृति ॥ छ ॥

वेधादेकं मिछं उदयसत्तं पडुच्चतिविहं खु । दंसणमोहं मिछं मिस्सं समत्तमिदि जाणे ५० ॥

वस्यदर्शनमोहनीयस्यत्रिप्रकारस्यदृष्टांतमाह ॥ जंतेण० ॥ यंत्रेणयरटेनकोद्रवोदलितोयथाऽवतंडुलकणिकारूपेणत्रिधाभवति तथाऽथमोपशमसम्यक्त्वभावयंत्रेणमिथ्यात्वदलितंसत् मिथ्यात्वसम्यग्मिथ्यात्वसम्यक्त्वऋतिस्वरूपेणसंस्थात गुणहीनद्रव्यक्रमात् त्रिधाभवति ॥ छ ॥

जंतेणकोद्दवंवा पढमुवसमसम्मभावजंतेण मिच्छादव्वंतु विदा असंखगुणहीणदव्वकम्मा ५१ ॥

पुनः द्विविधमोहनीयस्वरूपंगाथाष्टकेनाह ॥ कसिदं० ॥ चरितेवर्यतेऽनेनेतिचरणमात्मनोचारित्रंतच्चारित्रंमोहयतिमुह्यते ऽनेनेतिचारित्रमोहनीयं तच्चारित्रमोहनीयं द्विविधंकषायवेदनीयं नोकषायवेदनीयंचेति तत्रप्रथमंकषायवेदनीयं षोडशविकल्पंषोडशप्रकारं १६ ॥

कसिदंचरित्तमोहं कसायवेयणीयणोकसायमिदि पढमंसोलसियप्पं बिदियंणवभेयमुद्दिट्ठं ५२ ॥

द्वितीयनोकषायवेदनीयं नवनेदनवप्रकारं ए डिंनेरुक्तकथितं छ अणमए० अनंतानुबंधिनःक्रोधमानमायालोभा श्चत्वारः ४ अप्रत्याख्यानावरणाः क्रोधमानमायालोभाश्चत्वारः ४ प्रत्याख्यानक्रोधमानमायालोभाश्चत्वारः ४ त थैवसंज्वलाःक्रोधमानमायालोभाश्चत्वारः ४ इत्येतेएकत्रीकृताः षोडशकषायानवंति छ

अणमपच्चरकाणं पच्चरकाणंतदेवसंजलणं कोहोमाणोमाया लोहोसोलसकसायदे ॥५३॥

सि लउ० शिलासिद पृथ्वीसेद धूरीरेखाजलरेखासमानः उत्कृष्टाअनुत्कृष्टाजघन्यजघन्यशक्तिविशिष्टक्रोधकषा यः सःनारकतिर्यक्कनरामरगतिषुक्रमेणोत्पादकोनवति जीवस्य तद्यथा शिलासिदसदृशोत्कृष्टशक्ति विशिष्टोनंतानुबंधिक्रोधकषायः जीवंनरकगतौउत्पादयति १ पृथ्वीसेदसमानानुत्कृष्टशक्तिः अप्रत्याख्यान

क्रोधकषायः तिर्यग्गतौजीवमुत्पादयति २ धूलीरेखासदृशजघन्यशक्तियुक्तः प्रत्याख्यानक्रोधः जीवंमनुष्यगतौउत्पादयति ३ जल रेखासदृशजघन्यशक्तिश्चत संज्वलनक्रोधोजीवंदेवगतौनयति ४ तत्तत्शक्तियुक्तक्रोधकषायपरिणतजीवस्तत्तदुत्पत्तिकार ण तत्तदायुर्गत्यानुरूपर्यादिपूरंतीर्बध्नातीत्यर्थः अत्रराजिशब्दस्यार्थबधो यथाशिलासेदादीनां चिरतरचिरशीघ्रतरकाले र्बिना नुसंधानं नघटते तथाउत्कृष्टादिशक्तियुक्तक्रोधपरिणतोजीवस्तथाबिधकालेर्बिनाहारमालक्षणसंधानयोगेननसंवेद दुत्पु मानोपमेययोः सादृश्यंसंभवतीतितात्पर्यार्थः छ

सिलपुढविभेदधूली जलराजिसमाणउद्दबेकोदो णारयतिरियणरामर गइसुउप्पायइकमसो ५४

सिलठि० शिलास्तिकाष्टवेत्रसमानस्वोत्कृष्टादिशक्तिनेदेरसुदरन उपमानःमानकषायः क्रमशः नारकतिर्यग्नरगति षुजीवमुत्पादयति तद्यथा शिलास्तंसमानोत्कृष्टशक्तियुक्तानंतानुबंधिमानकषायः जीवंनारकगतौत्पादयति १ अस्थि

समानानुत्कृष्टशक्तियुक्तप्रत्याख्यानमानकषायोजीवंतिर्यग्गत्यायुरुत्पादयति २ काष्ठसमानमानकषायोजीवंदेवगत्यायु
रुत्पादयति ४ यथावित्रसरादिकालेर्विना शैलास्थिकाष्ठवेत्रः नामयितुंनम्रीकर्तुं यथाउत्कृष्टादिशक्तियुक्तमानपरिण
तोजीवोपि तथाविधकालेर्विनामानंपरिहृत्य विनयरूपंनमनंकर्तुं नशक्नोतीतिसादृश्यतस्तथोक्तज्ञातव्यः तत्रशक्ति
युक्तमानं कषायपरिणतोजीवस्तत्तत्कृत्युत्पत्ति हेउतत्तदायुर्गत्यानुपूर्व्यादिनामादिकर्मबध्नातीतिनामार्थः छ

सिलअट्ठिकट्ठवेत्तेलियणेएकट्ठरंतउणाए णारयतिरियणरामरगइसुउमायउकमसो ५५

वेणुयमूलोरब्भयसिंगगोमुत्तएणखोरुप्पे वेणुयमूलोरब्भकसृंगगोमुत्र कुरप्पसदृशेउत्कृष्टादिशक्तियुक्तमा
यावंचनायथाक्रमं नारकतिर्यग्मनुष्यामरगतिषुजीवंनिक्षिपति तद्यथा वेणुयमूलंवेत्रमूलंगोधिः तत्समानोउत्कृ
ष्टशक्तियुक्तानानुबंधिमायाकषायोजीवंनरकगतिनिक्षिपति १ उरब्भकेमिषः तच्छृंगसदृसानुत्कृष्टशक्ति
युक्तप्रत्याख्यानमायाकषायोजीवंतिर्यग्गतौक्षिपति २ गोमूत्रसदृसमानाजघन्यशक्तियुक्तप्रत्याख्यानमान

मायाकषायः आत्मानंमनुष्यगतौनिक्षिपति ३ कुरप्पसमानजघन्यशक्तियुक्तसंज्वलनमानमायाकषायोजीवंदेवग
तौनिक्षिपतिध यथावेणुपमूलोदयश्चिरतरादिकालंविनास्वस्ववक्रतांपरिहृत्यऋजुत्वंनप्राप्नोतितथाजीवोप्युत्कृ
ष्टादिशक्तियुक्तमायाकषायपरिणतस्तथाविधिकालेर्विना स्वस्ववक्रतांपरिहृत्यऋजुपरिणामोनस्यात् सादृश्येयु
क्तं तत्रउत्कृष्टादिशक्तियुक्तमायाकषायपरिणतजीवस्तत्तत्कृतिहेपकारणं तत्तदायुर्गत्यानुपूर्व्यादिकर्मबध्ना
तीत्यर्थः छ

वेणुयमूलोरब्भयसिंगगोमुत्तएणखोरुप्पे सरिसीमायाणारयतिरियनरामरगईसुविविहिजीवं ५६

किमिरायचक्कमलतणुमलहरिद्दारागवंधसमोउत्कृष्टादिशक्तियुक्तोलोभकषायोविषयाभिलाषरूपः
क्रमसेयथासंख्यंनारकतीर्यग्मानुष्यदेवगतिषुजीवंसुत्पादयति १ चक्रमलोरंथागमलस्तेन समानाउत्कृष्टशक्ति

युक्ताप्रत्याख्यानलोभकषायोजीवंतिर्यगतावुत्पादयति ३ तनुमलः वहीर्गतोजत्वमलः तद्बंधसदृशजघन्यशक्तिसहि
तप्रत्याख्यानलोभकषायोजीवंमनुष्यगतावुत्पादयति ३ हरिद्रारागः अगवस्त्रादिजरंनदृश्यरागः तद्बंधसदृशज
घन्यशक्तियुक्त संज्वलनलोभकषायोजीवंदेवगतावुत्पादयतिध क्रिमिरागसदृशतत्तदुत्कृष्टादिशक्तियुक्तलो
भपरिणामेनजीवस्तत्तन्नारकादिनवोत्पत्तिकारणतत्तदायुर्गतानुपूर्व्यादिकर्मबध्नातीतिन्यायार्थः छ

किमरायचक्कतणुमलहरिद्दयेससरिसउलोहो णारयतिरियनरामरसदेवेसुप्पायकमसो ५८

निरुक्तिपूर्वकषायशब्दस्यार्थंनिरूपयति समन्तात् वाअथवासम्यक्त्वंतत्वार्थश्रद्धानं देशचारित्रंअनुद्यतंसक
लचारित्रंमहाव्रतं यथाख्यातचरणं यथाख्यातचारित्रं एवंविधात्मविशुद्धिपरिणामान्कषंतिहिंसंतिघ्नंती
तिकषायाः इतिचिंतनीयं तद्यथा अनंतानुबंधिक्रोधमानमायालोभकषायाः आत्मनः सम्यक्त्वपरिणामंकष
तिघ्नंतिहिंसंतिं अनंतसंसारकारणत्वात् मिथ्यात्वमनंततत्वंसंसारंकालंवानुबध्नंति सुघटयंतीतिअनं २७

तानुबंधिनः इतिनिरुक्तिसामर्थ्यात् अप्रत्याख्यानावरणक्रोधमानमायालोभकषायाः जीवस्यअणुव्रतपरि
णामंकषंति अप्रत्याख्यानमीष्यत् प्रत्याख्यानमनुव्रतमाहएवंतिघ्नंतिइतिनिरुक्तिसिद्धत्वात् अप्रत्याख्यान
वरणकषायः प्रत्याख्यानावरणः क्रोधमानमायालोभकषायाः आत्मनः सकलचारित्रंमहाव्रतपरिणामंक
षंति प्रत्याख्यानंसकलसंयमंमहाव्रतंआहएवंतिघ्नंतीतिनिरुक्तिसिद्धत्वात्प्रत्याख्यानकषायाः संज्वलनाः
क्रोधादिकषायाः आत्मनः यथाख्यातचारित्रंपरिणामंकषंति समीचीनंविशुद्धंसंयमंयथाख्यातचारित्रना
मधेयं ज्वलंतिदहंतीतिसंज्वलनाः इतिनिरुक्तिवलेनतदुदयेसत्यपिसामायिकादिचारित्रसंयमाविरोधः एवं
विधिकषायाः सामान्येनएकः विशेषविवक्षायांतुअनंतानुबंधाप्रत्याख्यानावरणप्रत्याख्यानावरणसंज्व
लनेदाच्चत्वारः ध पुनस्तेअनुतानुबंधादयश्चत्वारोपिप्रत्येकं क्रोधमानमायालोभइतिषोडश १६ तद्यथा अनं
तानुबंधक्रोधमानमायालोभाः अप्रत्याः प्रत्याः संज्वलनाः इति १६ पुनस्तेष्वुदयस्थानविशेषापेक्षयाअसं
ख्यातकल्पमनंतानवंति कुतः तत्कारणचारित्रमोहनीयोत्तरोत्तरप्रकृतिविकल्पानामसंख्यातलोकमात्रत्वात् छ

समत्तदेसयलचरित्तजहक्खादचरणपरिणामे घादंतिवाकसायाचउसोलअसंखलोगमिदा ५७

नोकषायवेदनीयंनवविधिमादः हस्यः हास्यरतिअरतिशोकभयजुगुप्साश्च स्त्रीपुंवेदोतथासंढवेदश्च इत्येतेनव कषायानवेति तन्निरुक्तिमाह दृष्टकषायानोकषायास्तान्वेदयंतिवेद्यंते एतैरितिनोकषायवेदनीयानि नवधा यस्मादयंहास्यंविनावस्तुसं १ यदुदयात्देशादिषुउत्सुक्यंसारतिः २ तद्विपरीताऽरतिः ३ यद्विपाकात्शोचनंस शोकः ४ यदुदयाद्धिगस्तद्भयं ५ यदुदयादात्मदोषसंवरणंपरदोषस्यधारणंसाजुगुप्सा ६ यदुदयात्स्त्रेण नभावानघ्नतिपद्यतेसस्त्रीवेदः ७ यस्मादयंपोमान्भावान्आक्रंदितिधाक्रांतिसपुंवेदः ८ यदुदयान्नपुंस कान्भावानश्नुतेजनिगच्छतिसः नपुंसकवेदः ९ छ

हस्सरदिअरदिसोयंभयजुगुंछाय इत्थिपुंवेयं संढवेयंचतहाणवणोकसायाय ५८

अथवेदत्रयंविशेषतः गाथात्रयेणाह: आदयः यस्मात्कारणात्स्वयमात्मानंदोषैर्मिथ्यात्वदर्शनाज्ञानासंयमक्रो धमानमायालोभैः आदयतिसंहणातिनयतः मरुन्नाभिसस्निग्धविलोकनानुकूलवर्त्तनादिकुशलव्यापारै परमपिअन्यपुरुषमपिस्ववशंकृत्वा दोषैर्नहिंसानृतस्तेयाब्रह्मपरिग्रहादिपातकैर्नआदयति आदृणोति तस्मात्कारणात् आदनशीलाद्व्यक्तांस्त्रीभावांस्त्रीसाअंगनास्त्रीतिवर्णिता परमागमेऽतिपादिता स्त्रृणातिस्वय मन्यंचदोषैः आदयतीतिनिरुक्तेः स्त्रीसामान्यतः स्त्रीणांलक्षणमुक्तं छ

आदयदिसयंदोसेणियदोआदयदिपरंपिदोसेण आदणसीलाजम्हातम्हासावणिदाइत्थी ५९

पुरुगुण॰ यस्मात्कारणात्लोके योजीवः पुरुगुणैः सम्यग्दर्शनज्ञानचारित्राद्यधिकगुणसमुदयेतेस्वामित्वेनप्रवर्त्तते पुरुगुणैनभोगनरेंद्रनागेंद्रदेवेंद्राधिकभोगसमुहेनोकृत्वेनप्रवर्त्तते पुरुगुणैःकर्मधर्मार्थकाममोक्षलक्षणपुरुषार्थसाधनरूपंदिव्यानुष्ठानंशेतेकरोतिच पुरुत्तमेपरिमेष्ठ्यदेशितेतिष्ठतिपुरुत्तमःसन्तिष्ठतीत्यर्थः तस्मात्कारणात्सकलभावक्षयसंपन्नोजीवःपुरुषःइतिवर्णितः ॥छ॥

पुरुगुणभोगसेदेकरेदिनोयम्हिपुरुगुणंकम्मं पुरुउत्तमेयजम्हातम्हासोवाणिदोपुरिसो ॥९॥

णविच्छाए॰ योजीवोनैवपुमान् पुर्वोक्तपुरुषलक्षणाभावात् पुरुषोनभवति नैवस्त्रीउक्तलक्षणअभावात् स्त्रीअपिनभवति ततःकारणात्नपुंसकलिंगत्वंविनिरिक्षः इमंपुमेहणसत्तनभगादिपुंस्त्रिऽअलिंगरहितः यतः पुमांसमात्मानंमन्यमानः स्त्रियंवेदयतिरंत्रमिछतिसपुंवेदः यतोनपुंसकमात्मानंमन्यमानः स्त्रीपुंसयोर्वेदयतिरंत्रमिछतिसनपुंसकवेदः स्त्रीपुंवेदरहितः नपुंसकवेदः दृष्टिकापाकाग्निसमानतीव्रकामवेदनागुरुकः 22

कलुषचितः सर्वदातद्वेदनाकलंकितहृदयः सजीवोनपुंसकवेदः इतिपरमागमेवर्णितः स्त्रीपुरुषाभिलाषचिरूपतीव्रकामवेदनालक्षणाभावनपुंसकवेदोस्तीत्यर्थः विवेदानांउक्तंचयथोक्तं स्त्रीणिमाद्दवंनीतत्वंमुग्धत्वं स्त्रीवांतास्तनाः पुस्कामिनसंभंसत्तलिंगानिस्त्रीणसूचने १ खरत्वंदृढसंस्पर्शः शौंडीर्यंश्मश्रुधृष्टता स्त्रीकामेनसंभंसत्तलिंगानिनरवेदने यानिस्त्रीपुंसलिंगानिपूर्वाणीतिचत्वारिंशत्सकलानिमिश्राणिषंढभावनिवेदने छ

णविच्छाएवपुमंणउसंढयलिंगविदरिसो इट्ठावग्गसमाणयवेदणगुरुउसचिन्तो ॥९॥

अथगाथापूर्वार्द्धेनायुःचतुष्कंगाथायाःउत्तरार्द्धेचारन्यनामकर्मोपक्रमतीश्चाह॥छ॥णारयतिरिनारकतिर्यग्नरामरायुष्यमिति आयुःचतुर्विधंभवेत् नारकादिभवधारणायागत्यायुःतत्रनरकादिषुभवसंबंधनायुषोव्यपदेशःक्रियते नरकेषुभवंनारकायुः१ तिर्यग्योनिषुभवंतैर्यग्योनिमायुः२ मनुष्ययोनिषुभवंमानुष्यमायुः३ देवेषुभवंदैवमायुः४ इतिनरकेषुतीव्रशीतोष्णादिवेदनेषुदीर्घजीविनांनारकायुरित्येवंशेषेष्वपिछ पिंडाप्रकृतेर्यत्तेदेननामकर्मविचत्वारिंशद्विधंभवति छ॥९९॥

गोम्मटसार की टीका

णारयतिरियणरामरबन्धाणगमिदिचउक्किहोइवेन्नाऊ णगमंवादालीसंपिंडापिंडप्पनेयेण॥६६॥

नांकायुरुतयःइतिवेदाहंच्छ॥णारयेणेनारकतिर्यगमनुष्यदेवगतिरितिचउधाचउःचकारानवेत् तत्रयउदयाज्जीवःनवांतरंग
स्थितिमागतिःसाचउर्धायुर्निमित्तमात्मनोनारकपर्यायत्तवस्तन्नारकगतिनाम१ यन्निमित्तमात्मनस्तिर्यग्भवस्तिर्यगतिना
म२ यन्निमित्तंजीवस्यमनुष्यपर्यायस्तन्मनुष्यगतिनाम३यउदयात्जीवस्यदेवपर्यायस्तद्देवगतिनाम ४ छ २४ एकद्वित्रि
चतुःपंचाक्षनेदात् जातिपंचप्रकारेति यउदयादात्माएकेंद्रियइतिशब्द्यते तदेकेंद्रियजातिनाम १ यस्योदयात्प्राणिनो
वेंद्रीद्रियजातिनाम २ यउदयात्जंतुःत्रींद्रियःभण्यतेतत्त्रींद्रियजातिनाम३ यस्योदयाज्जीवश्चतुरिंद्रियइतिवर्ण्यतेतच्च
तुरिंद्रियजातिनाम४ यउदयादात्मापंचेंद्रियइतिनिगद्यतेतत्पंचेंद्रियजातिनाम ५ छ

णारयतिरियमाणुसदेवगईत्तिहवेगईचउधा इगिवितिचपंचरक्खाजाईपंचपयारेदि॥६७॥

JAIN EDUCATION INTERNATIONAL FOR PRIVATE & PERSONAL USE ONLY www.jainelibrary.org

ओरालियवे उव्विय आहारयतेजकम्मणसरीरं इदिपंचसरीराखलुताणविय्पंवियाणाहि ईछं

तेजाकम्मेणेतियेइतिओदारिकवैक्रियकाहारकत्रयेतेजसकर्मणाभ्यांसंयोगोहतेचतस्रश्चतस्रःचतस्रःषट्कृत्यः तद्यथा ओदा
रिकौदारिकं १ औदारिकतैजसं २ औदारिककार्म्मणं ३ औदारिकतैजसकार्म्मणं ४ वैक्रियकवैक्रियकं १ वैक्रियकतैजस २
वैक्रियककार्म्मणं ३ वैक्रियकतैजसकार्म्मणं ४ आहारकआहारकं १ आहारकतैजसं २ आहारककार्म्मणं ३ आहारकते

JAIN EDUCATION INTERNATIONAL FOR PRIVATE & PERSONAL USE ONLY www.jainelibrary.org

जसकार्म्मणं ध पुनःतैजसंकार्म्मणेनसंयोगेऽनंतदातैजसंतैजसं १ तैजसंकार्म्मणेतिद्वे २ ध्रुवप्रकृतिपुनःकार्म्मणं कार्म्मणेन संयोगेऽनेतदाकार्म्मणंकार्म्मणं १ इत्येकाध्रुवप्रकृतिः एवंएकत्रीकृताः पंचदश १५ भवंति एतासुऔदारिकौदारिका दयः कार्म्मणकार्म्मणांताः सप्तद्विसंयोगाः पंचपुनरुक्ता इतिपक्षाशेषदशासुत्रिनवत्यांनिक्षिप्तासुभवंतराणां १७३ नामकर्म्मेतिरध्रुवप्रकृतयोभवंतिच औदारिकंशरीरंतस्मादन्यद्योगार्थंचक्रवर्त्तिनाऽऽदेशेनवाविधीयते तच्छरीरंतदौ दारिकौदारिकं १ औदारिकशरीरवतोमुनेःश्रुतोवाश्रुतोवातैजसोनिर्गतस्तदौदारिकतैजसं २ यथाचतस्यैवमुनेः तैजसनिर्गमनावसरेतैजसशरीरानुत्पन्नाःकर्म्मसमूहोपिनष्टप्रक्तदौदारिकतैजसकार्म्मणं ध मरणसमयेशरीराच्च दात्मप्रदेशानांकर्म्मवर्गसंयुक्तानांगत्यंतरंप्रतिस्पर्द्धोनंस्वगृहीतौदारिकेसत्यपितदौदारिककार्म्मणंस्यात् ३ देवा नारकाणांवपुर्वैक्रियकंतस्मात्क्रीडार्थंशत्रुहननार्थंवा अन्यद्विरूपंकरणं विधीयते तद्वैक्रियकंवैक्रियकं १ देवस्यने रयिकस्यवाक्रोधवशादात्मप्रदेशानांतैजसरूपाणांशरीराद्बहिर्निर्गतोमनंतरंतद्वैक्रियकतैजसं २ देवस्यनैरयिक स्यवाक्रोधविनावात् शरीरात्कर्म्मप्रचयसंमिलितात्मप्रदेशानांशत्रुहननार्थंनिर्गमनंतद्वैक्रियकतैजसकार्म्मणं ३ २४

देवस्यनैरयिकस्यवामरणसमयेशरीरादात्मप्रदेशानांकर्म्मप्रचयसंमिलितानांबहिर्निर्गमनंस्वगृहीतवैक्रियकशरीरस त्यपितद्वैक्रियककार्म्मणंध मुनींद्रस्यपदपदार्थेभ्रांतिस्फेटनार्थंतन्मस्तकाद्यस्तेकयमाणआहारकोनिर्गतःतीर्थकरण दस्यऋद्धीनार्थंगतस्तीर्थंकरस्तत्रतस्मिन्क्षेत्रसमयेतत्प्रदेशादन्यत्रगतः आहारकस्तुतीर्थंकरंनापश्यन्तत्रतदवलोकनार्थं। आहारकादन्यदाहारकंकरोतिकेवलिनंस्पृशतितदाहारकाहारकं आहारकस्तुपदपदार्थेभ्रांतिस्फेटनार्थंनिर्गतःतेन। नकंचनऽस्थितंपश्यतिनंदृष्ट्वातत्सुस्थितीकरणार्थंतैजसंकरोति तदाहारकतैजसं २ मुनिशरीरान्निर्गतआहारकः तेनकं। चनऽस्थितंदृष्ट्वातत्सुस्थीकरणार्थंआहारकतैजसरूपायेआत्मप्रदेशानिर्गताः तदनुवक्रीकर्म्मप्रचयोपिनिर्गतःतत् आहारकतैजसकार्म्मणंस्यात् ३ आहारकरूपायेआत्मप्रदेशानिर्गतास्तैः सार्द्धकर्म्मप्रचयोपिनिर्गतःतत्आहारक। कार्म्मणंस्यात् ध शत्रुमित्रयोर्मरणसुस्थीकरणार्थंवानिर्गतस्तैजसः तत्रतंशत्रुंवामित्रंनावलोक्यतंतैजसादन्यत्तैजसं कृत्वाशत्रुंमित्रंवधियातिदुःस्थितंसुस्थितंवाकरोतीतिभावःतत्तैजसंतैजसं २ मुनिशरीरान्निर्गतंतैजससदनुवक्रीकर्म्म। प्रचयोपिनिर्गतःस्यात्तैजसकार्म्मणंस्यात् २ तैजसेनसाकंआहारकेनसाकंवानिर्गतायेजीवप्रदेशास्तेयदाहार।

कादाहारकांतरंतैजसात्तैजसांतरंकरोति यदातदाकार्म्मणकार्म्मणंस्यात् ३ इतिपंचदशभंगकारः ॥छ॥६९॥ ॥ श्लोकवार्तिक

॥छ॥तेजाकम्मेहिंतिये तेजाकम्मेणकम्मणेकम्मं कयसंजोगेचउचउचउठ्ठगणेक्कंचपयडीर्ण ६९ ॥

पंचशरी॥शरीरबंधनामपंचप्रकारंभवति बंधनमाहुःपुत्येकंबध्यते औदारिकशरीरबंधननाम १ तथावैक्रियकशरीरबंधनाम२ आहारकशरीरबंधननाम ३ तैजसशरीरबंधननाम ४ कार्म्मणशरीरबंधननाम ५ किमिदंनामबंधनत्वमितिचेत् औदारिकादिशरीरनामकर्म्मोदयवशादुपात्तानामाहारवर्गणायात् पुद्गलस्कंधानामन्योन्यप्रदेशसंश्लेषणंयतो नवतितद्बंधननाम॥छ॥१९॥ ॥७०॥ ॥

श्लोक७० वीटीका

॥छ॥पंचसरीरबंधणणामंजइरत्तितयतइयजाणवेगुव्वं आहारतेजकम्मणसरीरबंधणसुणामभिदि॥७०॥ २५

॥पंचसंघादणा॥शरीरबंधनामपंचप्रकारंभवतिबंधनमाहुःपुत्येकंबध्यते औदारिकशरीरबंधननाम १ तथावैक्रियकशरीरबंधननाम२ आहारकशरीरबंधननाम३ तैजसशरीरबंधननाम४ कार्म्मणशरीरबंधननाम५ किमिदंनामबंधनत्वमितिचेत् औदारिकादिशरीरनामकर्म्मोदयवशादुपात्तानामाहारवर्गणायात् पुद्गलस्कंधानामन्योन्यप्रदेशसंश्लेषणंयतोनवतितद्बंधननाम॥छ॥१९॥ ॥७१॥

श्लोक७१ काकीटी-

॥छ॥पंचसंघादणामंजइरत्तितयतइयजाणवेगुव्वं आहारतेजकम्मणसरीरसंघादनाममिदि७१

पंचसंघातना गाथा७१ श्लो का टीका

॥[redacted]॥शरीरसंघातनामपंचविधं औदारिकशरीरसंघातनाम१ तथावैक्रियकशरीरसंघातनाम२ आहारकशरीरसंघातनाम३ तैजसशरीरसंघातनाम४ कार्म्मणशरीरसंघातनामेति ५ जानीहि ५ २ ४ किमिदंनामसंघातत इतिचेत् यदुदयादौदारिकादिशरीराणांविवररहितानांपरस्परप्रदेशानुप्रवेशंनीत्वापादनंभवतितत्संघात नाम॥७१॥

कर्मकांडटी॰ ।२६।

समचतु॰ यादीका १२७। श्लोकांकौ॰ दि

॥छ॥समचउरंसणग्गोहसादिखुज्जंचवामणंहुंडं संठाणंछक्केयंणिद्दिट्ठंजिणागमेजाणा।७३॥

॥छ॥ संस्थानंषट्प्रकारंपरमागमेनिर्दिष्टं॥समचतुरस्रशरीरसंस्थाननाम १ न्यग्रोधपरिमंडलसंस्थान २ स्वातिकसंस्थान ३ कुब्जकसंस्थानश्चवामनसंस्थान ५ हुंडकसंस्थाननामेति ६ ३ये ४थे किमिदंनामसंस्थानंयदुदयात् ग्रहणिका तिर्यंचशरीराकृतिनिष्पत्तिःसंजायते तत्संस्थाननामेति तद्यथा सर्वत्रदक्षजनालक्षितप्रशस्तसंस्थानशरीराकारोजायते। तत्समचतुरस्रसंस्थानं १ यतःन्यग्रोधपरिविस्तीर्णोर्ध्वःसंकुचितशरीराकारोजायते तत्न्यग्रोधसंस्थानं २ यतोधोविस्तीर्णेनपरिसंकुचितशरीराकारोजायते तत्स्वातिकसंस्थानं ३ नामस्वातिवाल्मीकंतत्साहश्यात् ३ यतोऽल्पस्वसर्वशरीराकारोजायते कुब्जकसंस्थाननामश्च यतोदीर्घहस्तपादाऽल्पस्वकश्चदंधश्चैवंशरीराकारोजायते तत्वामनसंस्थाननाम ५ यतःपाषाणपूर्णगोणीवत्गूढ्यादिविषमशरीराकारोजायते तत्हुंडकसंस्थाननामदं॥ ॥७८॥

॥जेरइगेजेजरादिकुज्जशरीरांगोपांगनामवेक्रियकशरीरांगोपांगनामआहारकशरीरांगोपांगनामछ

णेरइयदेवतित्थयआहारयअंगुवंगमिदिणेयं अंगोवंगंतिविहंपरमागमकुशलसाहुहिं।७३॥

त्रिविधं परमागमकुशलसाधुभिर्गणधरदेवैर्ज्ञातं ७ ३ ४ ३ यदुदयादंगोपांगंप्रकटीभवतितदंगोपांगनाम छ औदारिकशरीरस्यचरणद्वयबाहुद्वयनितंबएष्ठवक्षःशीर्षनेत्रादष्टांगानि अंगुलिकर्णनासिकारूपांगानिकरोतियत्तदौदारिकशरीरांगोपांगनिर्देशोनार्थगाथामाह॥

एलयपेनखलक्षणं १ पादौ २ तथाबाहू ३ हस्तौ ४ नितंब ५ एष्ठः परमागमः ६ शिरः शीर्षं ७ चेत्यष्टौअंगानि शेषानिअंगुलिकर्णनासिकादीनिउपांगानिदेहेशरीरेभवंति छ॥७४॥

णत्तयाबाहूयतहोणियंवपुढीउरोयसीसोय अट्ठेवदुअंगाइंदेहेसेसाउवंगाइं७४॥ ॥

॥छ॥विहायोगतिनामद्विविधंद्विप्रकारंभवति नियमात्निश्चयतः तत्कर्मोदयेनविहायसि आकाशेआत्मकाशस्वामेगमनंकरोति साप्रशस्तविहायोगतिनामजलधिनहंसादिवत्प्रशस्तंमनोज्ञंगमनंकरोति साप्रशस्तविहायोगतिनाम १॥ खरोष्ट्रमार्जारादिवत् अप्रशस्तंममनोज्ञंगमनंकरोति साअप्रशस्तविहायोगतिनामा॥छ॥३३।४६। ॥७५॥

॥छ॥छविहंविहायणामंपसत्थअपसत्थगमणयदिणियमा वज्जरिसहणाराइयंवज्जणाराययणारायं७५

ऋपरार्द्धगाथांवक्ष्यमाणगाथाग्रेऽभिधास्यामि छ तद्दंऋणे।पूर्वोक्तगाथापरार्द्धेवज्रऋषभेत्यादिवज्ररिसहणारायंश्तिवज्रव
षभनाराचसंहननाम १ वज्रनैनाराचसंहननाम २ नाराचसंहननाम ३ ऋर्द्धनाराचसंहननाम ४
कीलकसंहननाम ५ ऋसंप्राप्तासृपाटिकसंहननाम ६ श्तिसंहननंषड्विधंऋनादिनिधनेनऋषीणाभणितं ऋा
छंतरहितत्वेनऋषिभाषितमेव नऋषभदेवेनकथितं ए ध२ ५२ तेषांषट्संहननानांविचारमाह यस्योदयात्तऋास्थिबंधनविशे
षोभवति तत्संहननाम संहननमस्थिसंचयः ऋषभोवेष्टनंवज्रवत् ऋनेनद्वयोर्वज्रऋषभः वज्रवन्नाराचोवज्रनाराच
:तौद्वौवज्रनाराचौऋपियस्मिन्वज्रशरीरसंहननंतद्वज्रऋषभनाराचशरीरसंहननाम एतद्गुणवद्वज्रास्थि
बंधोवज्रऋषभवर्जितः सामान्यऋषभोवेष्टितो यस्योदयेनभवति तदवज्रनाराचशरीरसंहननाम २ यस्य।
कर्म्मणःउदयेनवज्रविशेषणेनरहितनाराचकीलितास्थिसंधयोभवंति तन्नाराचशरीरसंहननंनाम३ यस्यकर्म्मे
णःउदयेनास्थिसंधयोनाराचेनार्द्धकीलितानभवंति तदर्द्धनाराचशरीरसंहननामध यस्योदयेनवज्रास्थीनिकीलितानि
भवंतितत्कीलितशरीरसंहननंनाम५ यस्योदयेनान्योन्यासंप्राप्तशरीरस्वरूपसंहननंभवतसिराबंधान्यस्थानिभवंति तद्।
संप्राप्तासृपाटिकशरीरसंहननंनाम६॥ ॥७६॥ २७

॥छ॥तद्दंऋणारायंकीलियसंपत्तपुव्वसेवट्टं श्दिसंहडणंछविदंऋणाश्णिहणारिसंभणिदं७६

॥श्त्येवंसंहननंस्वस्वरूपकथनार्थंगाथाद्वयमाह॥जस्सकंमणं॥यस्यकर्म्मणउदयेसतिवज्रमयंवज्रवदभेद्यंऋस्थिऋषभनाराचं।
तत्संहननंवज्रऋषभनाराचनामेतिभणितं॥७७॥ ॥७७॥

जस्सकम्मस्सुदयेवज्जमयंऋट्ठिरिसहणारायं तस्संहडणंभणिदंवज्जरिसहणारायणामंमिदि॥७७॥

॥ऋ॥जस्सुदयेण॥यस्यकर्म्मणःउदयेनवज्रमयंऋस्थिनाराचमेववद्धयंनवति सामान्यऋषभःकोर्थःवज्रवत्ऋदृढतररहितःऋषभःसा।
मान्यवेष्टनमित्यर्थःतत्संहननंनाम्नाचवज्रनाराचंभणितं॥७८॥ ॥७८॥

जस्सुदयेवज्जमयाॅ॥ऋट्ठीणारायमेवसामासं रिसिहोतंसंहडणंणामेणयवज्जणारायं॥७९॥ ॥

॥छ॥जस्सुदयेण॥यस्यकर्म्मणःउदयेन वज्रमयानिहाडानिवापादऋस्थीनिऋहोनाराचःवज्ररहितःपुनःऋषभःवज्ररहितःतन्नाराचसंहनंभणितव्यं॥७९

॥ञ्जजस्सुदयेवज्जमयाहडावोवज्जरहितणारायं रिसिहोतंभणियंणारायसरीरसंहडणं॥७९॥

॥छ॥वज्जविणाययस्यकम्मणोःउदयेनवज्रविशेषणरहितान्यस्थिसंधयःनाराचेनन्यग्रोधविधांकोर्थः नाराचेनार्धकीलिताइत्यर्थःतन्नाम्नान्यग्रो
नाराचसंहननंभणितं॥६७॥ ॥६७॥

कर्णकांण्टी. **वज्जविसेसणरहिदाअट्ठीनंन्यग्गोधविहणाणारायं जस्सुदयेतंभणियंणामेणयन्यग्गणारायं॥६७॥**

॥छ॥जस्सकर्मणोःयस्यकर्मणोःउदयेनन्यवज्रास्थीनिकीलितानीवदृढबंधनानिभवंतिकुस्फुटंतत्कीलिकानामसंहननं॥६८॥

जस्सकम्मस्सउदयेन्यवज्जहड्डाइखीलियायद्व दिढबंधाणिहवेतिज्जतंखीलियणामसंहडणं॥६८॥

॥छ॥जस्सणोयस्यकर्मणोःउदयेनन्यन्योन्यासंघातास्थिसंधयःशरीरस्पाटवत्वनरसिराबंधाःस्फुटंतत्न्यग्रोधास्थिपाटिकानवेतत्तत्कथ्यमाणं॥६८॥

जस्सकम्मस्सउदयेन्यणोण्णमसंपत्तहड्डसंधीभ णारसिरबंधाणहवेतंखुन्यसंपत्तसेवट्टं॥६९॥

॥छ॥सेवट्टेणो॥न्यस्थिपाटिकासंहननेनसौधर्मेद्वयोर्नांतवद्वयपर्यंतंचतुर्षुयुगलेषुसमुत्पद्यतेततःपरंद्वियुगलद्वयेक्रमेणकीलितार्धनारा
चसंहननाभ्यामुत्पद्यते तद्यथा न्यसंघातास्थिपाटिकासंहननेनषष्ठेनजीवेनसौधर्मस्वर्गेमारस्यकापिष्टस्वर्गपर्यंतंगम्यते कीलिका
संहननेनपंचमेनजीवेनसहस्रारस्वर्गपर्यंतंगम्यते न्यर्धनाराचचतुर्थसंहननेनजीवेनन्यच्युतस्वर्गपर्यंतंगम्यते॥६९॥ ॥

DR BHAU DAJI MEMORIAL डाक्टर भाऊदाजीइस्माराकम्

सेवट्टेणयगमइन्यादीदोचउसुकप्पजुगलुत्ति तत्तोऽजुगलजुगलेकीलियणारायसंहडणेत्ति॥६७॥

॥छ॥णेविणेनाराचादिसंहननत्रयेणवज्रनाराचादिनाद्वयेनवज्रवलननाराचकेनचोपबृंहिते तेजीवाःक्रमसःन्यनुक्रमेण नवग्रैवेयकनव
नुदिशपंचानुत्तरविमानुषुमोक्षंचनत्पद्यते॥ ॥६५॥

॥छ॥संणीन्यसंहडणेवज्जदिमेघंचतदोपरंचापि सवट्टादीरहिदोपणपणचउरेगसंहडणो॥६५॥ ॥

॥छ॥घम्मेणसंज्ञीजीवःषट्संहननःमेघांवृजातितृतीयपृथ्वीपर्यंतमुत्पद्यतेइत्यर्थः ततःपरंचापिसृपाटिकारहितःकीलितांतपंचसं
हननःन्यरिष्टांतंपंचपृथिवीषुनत्पद्यते न्यर्धनाराचांतंचतुःसंहननः मघव्यंतंषट्पृथ्वीषुनत्पद्यते॥ ॥६६॥

॥छ॥घम्मावंसामेघा

Dr. BHAU DAJI MEMORIAL
डाक्टर भाऊदाजीस्मारकसंग्रहालय

॥छ॥सेवट्टेणयगमइआदीदोचउसुकप्पजुगलुत्ति तत्तोऽजुगलजुगलेकीलियणारायणसंघयणेत्ति॥८३॥

॥गेविजे॥नाराचादिसंहननत्रयेणवज्रनाराचादिनाद्येनवज्रऋषभनाराचकेनचोपपद्यन्ते॥तेजीवाःक्रमशःअनुक्रमेणनवग्रैवे॥
यकेनवानुदिशपंचानुत्तरविमानेषुमोक्षंचउत्पद्यते॥ ॥छ॥ ॥छ॥ ॥छ॥ ॥छ॥ ॥छ॥ ॥८४॥

गेविज्जाणुदिसाणुत्तरवासीसुजंतितेणियमा तिरुगेगेसंहडणेणारायणमाहिगेकमसो॥८५॥

॥छ॥॥मणी॥॥संज्ञीजीवःषट्संहननःमेघांव्रजतितृतीयपृथ्वीपर्यंतमुत्पद्यतेऽत्यर्थंततःपरंचापिस्रपाटिकारहिताःकीलितांतपंचसंहन
नःअरिष्टांतंपंचपृथिवीषुउत्पद्यते अर्धनाराचांतंचतुःसंहननःमघवंतंषट्पृथ्वीषुउत्पद्यते॥ छ॥ ॥छ॥ ॥छ॥८५॥

मणीन्तसंहडणेवज्जरिमेघंचतदोपरंचापि सेवट्टादीरहिदोपणपणचउरेगसंहडणे॥ ॥ ॥८५॥

॥घम्मा॥घम्मावंसा२मेघा३अंजनाअरिष्टापृथ्वेवज्रानियोधायाऽष्टिकनामानःषष्ठीमघवीपुटवीपृथ्वी॥६॥सप्तमिकामाघवीनामशतिसप्तनारा-
कनामा॥८६॥

॥छ॥घम्मावंसामेघाअंजणारिठातहेवणवज्जा छट्ठीमघवीपुढवीसत्तमियामाघवीणाम॥८६॥

॥छ॥मिछापुण्णे मिथ्यात्वादिदिसन्नगुणस्थानेषुषट्संहननानिनवंति द्वित्र्यष्टैकरणादिषुचतुरुपशामकस्थानेषुप्रथमत्रि
कंनवति पंचक्षपकस्थानेषुप्रथमंसंहननंइतिगुणस्थानेषुसामान्यनिर्देशात्तत्तद्गुणघातविशेषतश्च छ॥ ॥छ॥ ॥६७॥

२५ मिछापुव्वडगादिषुसुसगचउपणगणगेसुणियमेण पढमादियादिछत्तिगिनघणविसमदोणया॥६७॥

॥छ॥वियलतिणेविविचतुरेंद्रियासंज्ञिजीवेषुषट्संहननंनवंति अपुनःप्रथमंसंहननंवज्रऋषभनाराचं
नागेंऽपर्वतात्स्वयंप्रभाद्वितीयाद्निक्षनात् अर्वाक्मानुषोत्तरपर्वतात् तुअसंख्यातजीविषुकुभोगभूमिजाकुभो गभूमिमनु
ष्यतिर्यक्षुवज्रऋषभनाराचसंहननंप्रथममेवभवति तथाकर्मभूमौचतुर्थकालेपंचमकालेषष्ठेकालेचक्रमेणषट्ई
त्रीणि३एकंचसंहननानिनवंतिछ॥ ॥छ॥ ॥छ॥ ॥छ॥ ॥छ॥ ॥छ॥ ॥६८॥

॥छ॥वियलचउकेछेवढंपढमंतुअसंखवस्सआउजीवेषु चउछेपंचमछेठेकमसोछत्तिगेकसंहणणा ६९

॥छ॥सन्निविणानरतेरियचतस्त्रिकालानाचउक्तंसर्वविदेहेषुविद्याधरश्रेणिम्लेछखंडमनुष्यतिर्यक्षुमानुषोत्तरपर्वतात्
स्वयंप्रभाद्वीपंमर्यादीकृत्यनागेंऽनामपर्वतोस्तिनस्मात्नागेंऽपर्वतात्परतःस्वयंभूरमणसमुद्रपर्यंतंतिर्यक्षुवज्रऋषभनना। २५
राचाद्यसृपाटिकापर्यंतानिषट्संहननानिनवंति॥ ॥छ॥ ॥छ॥ ॥छ॥ ॥६९॥

॥छ॥सन्निविदेहेसुतहाविऊणहरम्मेछमणुयतिरियेसु छसंहडणाजणियाणागिंदपरदोयतिरिणासुदिवे 5

॥छ॥अंतिमतिणे॥कर्मभूमिड्यस्त्रीणांअंतिमत्रिकसंहननमुदयोनवंति अर्धनाराचकीलिकासृपाटिकासंहननत्रिकं
कर्मभूमिड्यस्त्रीणांनवतीत्यर्थः पुनःतासांआदिमत्रिकसंहननोदयोनास्तीतिजिनैर्निर्दिष्टं वज्रऋषभनाराच१ वज्रनारा
च२ नाराच ३ संहननत्रिकंकर्मभूमिड्यस्त्रीणांभवतीत्यर्थः तत्रअर्धनाराचसंहननेतासांषष्ठेनरकेगत्यादः अध्यु।
तपर्यंतंतासामुत्पादोनवति ननुनवग्रैवेयकादिमोक्षोत्पादः॥ ॥छ॥ ॥छ॥ ॥छ॥ ॥छ॥एवं॥

॥छ॥अंतिमतिगसंहडणेमुदवोनपुणाकम्मभूमिमहिलाणं आदिमतियसंहडणोनछित्तिजिणेहिणिद्दिठं॥७०॥

॥संहनानाधिकारंयाप्यग्रन्थांतरोक्तसंहननविन्यासमाह॥छ॥संज्ञीछेणेसंज्ञिनःजीवाःऔपपादिकदेवनारकवर्जिताः
षट्संहननानिभवंति वज्रऋषभनाराच१ वज्रनाराच२ नाराच३अर्धनाराचध अर्धमस्थितित्वास्थितिमर्धनाराचकीलिका।
स्थिरहितामांसमध्येस्थिताअसृपाटिकाअंविलिकाहिस्त्वगाहतंसंहननं ई इतिषट्संहननासंतःड्यादियोगमासृत्यनदीक्षतिर्यग्लोकेसृत्प
द्यतेनान्यत्र॥
॥छ॥संज्ञीछसंहडणाउक्वादिगेवक्रियाछजायंते नहाधतिरियलोगदव्वादिसुजोगमासेजं॥७१॥

॥त्तद्विषयो॥तद्विविषयेपर्याप्तायेषांपर्याप्तितद्विर्भवतीत्यर्थः तेषांतद्वापर्याप्तानांसर्वत्रसानांच अपर्याप्तिकावि॥
श्चनंवरमसंहननंभवति परिहारविशुद्धिसंयतेतु षष्ठमसंहननत्रिकंजिनोक्तं अथचसंहननरहिताःकेभवतीत्याह॥२

॥छ॥तद्विपज्जत्ताणंचरिमंसंघाणहोदिकुतसाणं परिहारसंजमणिम्मिडपमत्तियंजिणवरुद्दिट्ठंणेए॥

॥छ॥अणहोणोअनाहारकेषुसंहननानामभावःकेअनाहारकाइतिचेदाह॥छ॥ ॥छ॥ ॥छ॥ ॥ए३॥

॥छ॥अणहारतेसकम्मेवेउव्वाहारयोगएयरेके संदडणाणमभावोआदेसपरूवणेजाणा॥ए३॥

॥छ॥विग्गहणोअनेरेषुसिद्धेषुकार्म्मणवैक्रियकाहारकशरीरेषुअयोगकेवलीषुएकाक्षेषुचसंहननाभावः आ॥
देशाप्तस्वरूपंगुणजीवेत्यादिविरंतिप्रस्तूपणायांजानीहि॥छ॥ ॥छ॥ ॥छ॥ ॥ए४॥

॥छ॥विग्गहगइमावन्नासमुग्घयाजुकेवलीअयोगीय एदेहिअणाहारासेसाआहारयाजीवा॥ए४॥ ३१

॥छ॥पंचयवणो॥श्वेतपीतहरितारुणकृष्णवर्णाइतिपंचवर्णानभवंति यत्पुनःकोवर्णविकारःतद्वर्णनामवास्वशरीराणं॥
श्वेतादिवर्णानयत्करोतितद्वर्णनाम २० ४७ ५७ लोकेगंधनामद्विविधं सुगंधनामदुर्गंधनामेतिज्ञानीहियदुदयाद्यत्ना॥
वोगंधस्तद्गंधनामवास्वस्वशरीराणांस्वस्वगंधंकरोतियत्तद्गंधनाम २१ ४७॥छ॥ ॥छ॥ ॥ए२॥

॥छ॥पंचयवणासेदंपीदंहरिदारुणकिण्हवण्णमिदि गंधंदुविहंणेयासुगंधदुगंधमिदिजाणे॥ए२॥

॥छ॥तित्तंकडुयेण॥यन्निमित्तोरसविकल्पोत्पद्यतेतद्रसनामवास्वशरीराणांस्वस्वरसंकरोतियत्तद्रसनाम तत्पंच॥
विधंतिक्तनामरकटुकनामरकषायनामरआम्लकनामरमधुरकनामरचेति नवणोनामरसोलौकिकःषष्ठोस्तिसमधुर॥
रसनेदाणेवेतिपरमागमेएयक्तोक्तःनवणंविनाऽतररसानांस्वाऽभावात्रर५ ४७ ६७ यस्योदयात्स्पर्शोदुर्नीवः
वास्वस्पर्शानंकरोतितत्स्पर्शनाष्टविकल्पंऽस्तिदुकनामरकर्कशनामरगुरुनामरलघुनाम ४स्निग्धनामरपरुक्षनामर८
शीतनामरउष्णनामाष्टचेति स्पर्शनामाष्टविकल्पंऽस्तिपटमग्रंथास्तं१३ ६२ ७२॥ ॥छ॥ ॥ए३

॥छ॥तित्तंकडुयकसायंअंबिलमहुरमिदिपंचरसणामं मणगंवक्कसगुरुलहुसीदुण्हणिद्धलुक्खमिदि॥ए३॥

Digitized with financial assistance from the
Government of Maharashtra
on 11 June, 2017

॥छ॥फासंस्थाणे॥पूर्वशरीराकारविनाशोयस्योदयाज्जायते तदानुपूर्व्यनाम चत्वारिश्रानुपूर्व्यो णिश्रमुक्तभेणनरकग
तिषाओग्गानुपूर्व्यनामर तिर्यग तिषाओग्गानपूर्व्यनामर मनुष्यगतिषाओग्गानुपूर्व्यनाम३ देवगतिषाओग्गानुपूर्व्यनामध
चेतिश्च ६६ ७६॥ ॥छ॥ ॥छ॥ ॥छ॥ ॥छ॥ ॥एं॥

छ॥फासंस्थाणविय्पंक्तासिश्राणुपुव्विश्रणुकमसो णिरयाणुतिरियाणाणरदेवाणापुव्वित्तिणाम॥३॥

॥छ॥एदाचपएणत्तारचउरोपिंडपयडितयःसमासेनवर्णिताः श्रतःपरंश्रपिंडपयडितिरष्टाविंशतिवयंवर्णयिष्यामः॥एं॥

॥छ॥एदाचउदसपिंडापयडीनववण्णिदासमासेण इत्तोश्रपिंडपयडीश्रडवीसंवण्णयिस्सामिर्त्ति॥

॥छ॥श्रगुरुत्तणे॥श्रगुरुलघुकारणपघातरपरघातउस्सासश्रातापउद्योतईइतिषट्पडतयः एतासांश्रागमिश्रा
गुरुषट्कंसंज्ञंजानीहि शेष ७२ ८२ यस्योदयात्श्रयःपिंडवतेगुरुत्वात्नचपततिनचार्कतूलवत् लघुत्वाऊर्द्धंगच्छंतिश्र॥ ३५

तदगुरुलघुनामर नपेत्यघातःश्रात्मघातइत्युपघातःश्रात्मघातइत्यर्थः यस्योदयात्श्रात्माघातावयवतामहाशृंगालं
वस्तनतुंडोदएदयोनवंति तदुपघातनामर परेषांघातःपरघातःयदुदयात्तीक्ष्णोशृंगाणखसर्पदाढादयोनवंति श्रवय
वाःपरघातनामर यद्धेतुरुच्छासस्तदुच्छ्वासनामध यदुदयान्निष्टप्तमातपनंतदातपनामपतदण्यादित्यविंब

॥छ॥श्रगुरुलघुगंनवघादंपरघादंचजाणनस्सासं श्रादावंनद्धोवंछपयडीश्रगुरुलहुकमिदि॥एं॥